

Riksdagens protokoll

2004/05:110

Fredagen den 22 april

Kl. 09.00 – 12.19

Protokoll
2004/05:110

1 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Ett meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan hade delats ut till kammarens ledamöter.

2 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 28 april kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Näringsminister Thomas Östros, justitieminister Thomas Bodström, statsrådet Lena Sommestad, jordbruksminister Ann-Christin Nykvist, och statsrådet Barbro Holmberg.

3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:520

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:520 av Margareta Andersson (c) om människor som faller utanför trygghetssystemen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 10 maj 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 20 april 2005

Socialdepartementet

Hans Karlsson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:522 av Agneta Lundberg (s) om alkohol och gravida kvinnor

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 19 maj 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 april 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

Erna Zelmin

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2004/05:525

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:525 av Gunnar Axén om utjämningssystemet inom LSS kommer att besvaras fredagen den 13 maj.

Skälet till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 20 april 2005

Finansdepartementet

Sven-Erik Österberg

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellation 2004/05:476 om det sverigefinska biblioteket

Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Elina Linna har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att förhindra en nedläggning av det sverigefinska biblioteket i Stockholm. Bakgrunden är att Stiftelsen Finlands kulturinstitut, som äger och driver Finlandsinstitutet, har meddelat att man inte anser sig ha råd att ensam upprätthålla biblioteket efter utgången av 2005 och därför hemställt om att svenska staten ska överta det ekonomiska ansvaret för driften av biblioteket.

Jag har nyligen lämnat ett skriftligt svar på en liknande fråga av Lennart Kollmats (fråga 2004/05:1034). I det svaret pekade jag på den, utan något som helst tvivel, stora betydelse som Finlandsinstitutet har för den sverigefinska minoritetsgruppens språk och kultur. Jag pekade också på hur svenska staten sedan länge verkar för att främja de nationella minoriteterna på kulturområdet. Insatserna har förstärkts sedan Sverige år 2000 ratificerade Europarådets konvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Från 2000 har Statens kulturråd ett särskilt uppdrag att främja minoriteternas litteratur och tidskrifter, och från 2002 har myndigheten också ett bredare uppdrag att främja minoriteternas språk och kultur. För det ändamålet disponerar Statens kulturråd ett årligt anslag som uppgår till 7,9 miljoner kronor. Bidrag utgår till bland annat Finska kulturföreningen för teaterverksamhet och till Finlandsinstitutet för programverksamhet.

När det gäller framställningar om nya, framtida åtaganden bereds dessa inom ramen för den årliga budgetprocessen. Regeringens förslag till statsbudget för 2006 kommer i sedvanlig ordning att presenteras i höstens budgetproposition, och jag kan inte här föregripa regeringens samlade överväganden i den propositionen och hur dessa påverkar driften av det sverigefinska biblioteket. Generellt för budgetprocessen gäller dock att många, ofta svåra avvägningar måste göras mellan olika angelägna ändamål.

Liksom i mitt tidigare skriftliga svar vill jag också trycka på att det är ett gemensamt ansvar för stat, landsting och kommun att stödja finskan som minoritetsspråk och att Finlandsinstitutets verksamhet har särskilt stor betydelse för den sverigefinska gruppen i Stockholmsområdet.

Utbildnings- och kulturdepartementet står i kontakt med Finlandsinstitutet för att få större kunskap om biblioteket och situationen.

Anf. 2 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Först vill jag tacka för svaret. Utbildnings- och kulturministern hänvisar till ett skriftligt svar han tidigare lämnat på en fråga som berör samma ämne. Jag vill inledningsvis peka på att jag medvetet i min interpellation har använt formuleringen "det sverigefinska biblioteket". Det är visserligen Finlands kulturinstitut i Sverige som driver biblioteket, men jag betraktar biblioteket som en sverigefinsk angelägenhet. Jag anser nämligen att det bibliotek vi talar om är viktigt för den sverigefinska nationella minoritetsgruppen och att biblioteket bidrar till att finska språket och kulturen bevaras och utvecklas i Sverige, en viktig ingrediens i den nationella minoritetspolitiken.

Jag förstår att statsrådet inte kan föregripa höstens budgetprocess, men ändå hoppas jag att vi kan diskutera frågor som eventuellt återkommer i budgeten för år 2006.

I sitt svar påpekar statsrådet att från år 2000 har Statens kulturråd ett särskilt uppdrag att främja minoriteternas litteratur och tidskrifter, och från 2002 har myndigheten också ett bredare uppdrag att främja minoriteternas språk och kultur. Visst är det så, men jag beklagar att det i verkligheten inte riktigt verkar som om språket och kulturen främjas hos den sverigefinska minoritetsgruppen, utan tvärtom. Jag ska ta upp två aktuella händelser som stöd för mitt kanske provocativa påstående.

Mitt första exempel gäller detta: Från september 2003 har Sveriges finskspråkiga befolkning haft möjligheten att läsa en dagstidning på finska, visserligen endast fem dagar i veckan, men ändå. Tidningen har på ett förtjänstfullt sätt bidragit till att bevara och utveckla det finska språket i Sverige. Tidningen har kämpat sedan en tid tillbaka med ekonomiska svårigheter, och för cirka tio dagar sedan lades tidningen ned.

Mitt andra exempel är sverigefinländarnas arkiv. Under sina 28 verksamhetsår har arkivet utvecklats från en invandrararkiv till ett nationellt minoritets- och forskningsarkiv. Arkivet har uppskattats av många för sina angelägna projekt kring sverigefinsk kultur, historia och traditioner. Arkivets existens har varit hotad sedan en tid, och enligt uppgifter i media alldeles nyligen ser det ut som om sverigefinländarnas arkivs tid är förbi. Varken forskare eller andra kommer att kunna nyttja arkivet och dess material framgent.

En nedläggning av en finskspråkig verksamhet kanske inte gör så mycket, men ju fler verksamheter som försvinner desto svårare får vi att leva upp till Europarådets ramkonvention om att bevara och befrämja de nationella minoriteternas språk och kultur. Jag vill inte se det sverigefinska biblioteket som en i raden av nedläggningar av finskspråkiga verksamheter. Antalet besökare och utlån vittnar tydligt om att biblioteket är behövt och uppskattat.

Nu undrar jag om statsrådet delar min uppfattning att biblioteket är en svensk angelägenhet och att biblioteket bidrar till att bevara och befrämja det finska språket och kulturen i Sverige – det finska språket, som är ett av de fem nationella minoritetsspråken.

Anf. 3 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! För mig råder det inget tvivel om att Finlandsinstitutet, och kanske särskilt dess bibliotek, utgör en väldigt viktig sak för den sverigefinska minoriteten. Jag har besökt institutet, och jag vet att det är viktigt. Det är ett gemensamt ansvar för stat, landsting och kommuner att stödja minoritetsspråken, däribland finskan. Vi vet också att Finlandsinstitutets verksamhet har särskilt stor betydelse för den sverigefinska gruppen i Stockholmsregionen.

Vi för också samtal med kommunen om just den här frågan. Vi vet att Stockholms stadsbibliotek har en omfattande utlåning på finska, och eftersom de allra flesta av dem som besöker och använder Finlandsinstitutets bibliotek är bosatta i Stockholmsregionen är detta en fråga som vi bör diskutera gemensamt, alltså inte bara staten utan också kommunen.

För vår del kommer det att vara en fråga som vi överväger i samband med budgetarbetet. Framställningen från Finlandsinstitutet kom in sent förra året, efter det att förra årets budgetarbete var avslutat och riksdagen beslutat om budgeten för i år. Framställningen gäller ju pengar från 2006 och framåt, en tid som omfattas av det budgetarbete som vi gemensamt i våra partier ska inleda senare under det här året. Jag kommer då att ha med den här frågan som en av dem som vi har att hantera.

Jag inser att detta tidsmässigt inte är idealiskt eftersom förberedelse-tiden är ganska lång, men vi har inte haft möjlighet att gå igenom frågan snabbare. Vi samarbetar ju om budgetfrågorna, och kanske kan vi tillsammans föra diskussioner om detta och till slut komma fram till ett synsätt som vi båda står bakom.

För mig är det, som sagt, angeläget att den sverigefinska minoriteten har tillgång till litteratur på sitt språk och att det finska språket också kan utvecklas i Sverige. Mitt ansvar gäller dock åtgärder på det nationella planet, sådana som även gynnar medlemmar av minoriteten i andra delar av Sverige än Stockholm.

Anf. 4 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Jag vill först kommentera detta med budgeten. Jag kommer att bevaka att vi i de kommande förhandlingarna tar upp den här frågan även från mitt partis sida. Jag ser fram emot att statsrådet på ett positivt sätt kommer att agera för att den sverigefinska befolkningen ska kunna ha tillgång till ett bibliotek.

Statsrådet tar upp kommunernas och landstingens ansvar. Visserligen bor väldigt många av den sverigefinska minoritetsbefolkningen, som

beräknas omfatta över 400 000 personer, i Stockholm och Mälardalen, men de finns över hela riket.

När det gäller kommunernas ansvar har biblioteken i kommunerna sedan vi fick den nationella minoritetslagstiftningen för fem år sedan minskat, inte ökat, inköpen av finskspråkig litteratur. Tyvärr finns det dessutom mycket okunskap om den nationella minoritetslagstiftningen i kommunerna – fortfarande efter fem år.

Även jag anser att det är viktigt att också Stockholms stad är involverad i den här frågan, men var biblioteket än ligger kan det serva den sverigefinska befolkningen över hela landet. Det finns möjligheter att utveckla fjärrlåneservicen från Skåne till Norrland. Och det behövs.

Under de fem år som sverigefinnarna haft nationell minoritetsstatus har finska språket delvis förstärkts men också försvagats kraftigt, till exempel i skolorna. Det finns knappt några kommunala skolor som har finska som första språk för barn med finska som modersmål, och de kommer därför inte att kunna få undervisning på finska. Det finns förvisso ett antal friskolor som arbetar väldigt aktivt, men kommunerna har egentligen helt och hållet släppt intresset för finska språket. Det ser alltså mörkt ut för finska språkets utveckling.

Vi har nyligen också kunnat läsa i tidningarna att i Haninge kommun strejkar föräldrarna genom att inte lämna barnen till förskolan eftersom den finskspråkiga förskolan riskerar att läggas ned.

Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Den sverigefinska minoritetens situation är ett ansvar för många i det svenska samhället – kommuner, landsting och staten. Bibliotekens inköp styrs av många faktorer, och jag är övertygad om att den opinionsbildning som den sverigefinska minoritetens organisation driver kan påverka detta. Men det är inte något som regeringen kan styra gentemot kommunerna, utan kommunerna avgör detta på egen hand. Själv tycker jag att det som Elina Linna beskriver är bekymmersamt, eftersom biblioteken har stor betydelse för de nationella språkliga minoriteterna.

Från statens sida avsätter vi ett belopp på närmare 8 miljoner kronor för dessa ändamål. Det är pengar som fördelas av Kulturrådet. Sedan kan man naturligtvis diskutera om den fördelningen är klok eller oklok. Jag har ingen anledning att göra någon annan, egen, bedömning. Men frågan om vi ska öka anslaget från ungefär 8 miljoner till ett större belopp måste givetvis vägas mot andra ändamål.

Jag ser inte att det finns någon skillnad mellan oss två när det gäller utgångspunkterna för denna fråga. Sedan får vi se hur det kommer att gå när vi överblickar hur mycket resurser vi har till förfogande i budgetarbetet och om det finns utrymme för omprioriteringar. Vi får se om det finns några andra områden som badar i pengar som vi kan föra över till det här ändamålet utan att det känns någon annanstans.

Jag vill också understryka vikten av det ansvar som ligger på de kommuner där de människor bor som betjänas av biblioteken. I det här fallet gäller det Finlandsinstitutets bibliotek, som till övervägande del riktar sig till människor i Stockholmsområdet. Jag tycker att det vore bra om det gick att utveckla verksamheten i riktning mot ett ökat nationellt

Prot. 2004/05:110
22 april

Svar på
interpellationer

ansvar, kanske i samarbete med andra bibliotek, vad vet jag, men i den dimensionen att det statliga ansvaret kommer mer i förgrunden.

Servicen och stödet till den sverigefinska minoriteten i Stockholmsområdet åvilar emellertid i första hand kommunerna och landstinget i den här regionen, inte skattebetalarna i hela Sveriges land.

Anf. 6 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Sverige har ratificerat Europarådets konvention, ramkonventionen om nationella minoriteter, och det förpliktar den svenska regeringen att leva upp till konventionens tankar. Sverige har fått kritik när Europarådet besökte Sverige för att kontrollera hur man lever upp till ramkonventionen. Jag är också mån om att Sverige stolt kan visa att man lever upp till konventionens innebörd.

De exempel på nedläggningar av sverigefinska verksamheter som jag tog upp i mina inlägg talar tyvärr sitt tydliga språk, nämligen att den sverigefinska kulturen och språket inte har en positiv utveckling, åtminstone inte just nu.

Jag ser fram emot att statsrådet i budgetförhandlingar under hösten försöker driva de här frågorna, så att den sverigefinska minoriteten kan fortsätta att utvecklas i vårt land.

Anf. 7 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag beklagar om det är så att minoriteternas ställning har försvagats runtom i landet, särskilt om det är så på kulturområdet. Kanske har dessa intressen fått stå tillbaka när resurser har fördelats i kommunerna, men för statens del kan man slå fast att statens ambitioner, engagemang och insatser gradvis har ökat. Positionerna på det här området har flyttats fram hela tiden. Jag kan inte erinra mig ett enda exempel på att vi på den statliga sidan skulle ha sänkt ambitionsnivån eller rullat tillbaka gamla åtaganden och tidigare insatser, även om det kanske någon gång har hänt att budgetsanering och besparingar har träffat också detta område.

Ambitionsnivån har hela tiden höjts. Jag hoppas att vi kan fortsätta arbeta för det framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2004/05:398 om IUC och UPA-uppdraget

Anf. 8 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Maria Larsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att utvärdera Nuteks *call*-förfarande. Vidare frågar Maria Larsson vilka åtgärder jag avser att vidta för IUC:s modell för uppsökande verksamhet, produktutveckling och avknoppning.

För närvarande finns det industriella utvecklingscentrum i 19 regioner i Sverige. Ytterligare bolag är under bildande. IUC-bolagen ägs och leds av regionala aktörer och har en verksamhet som är mycket värdefull för många mindre företag. Regeringen ser positivt på IUC:s verksamhet och överväger olika möjligheter att stödja och utveckla den.

Regeringen gav den 21 oktober 2004 Nutek i uppdrag att främja produktutveckling i små företag genom att inbjuda aktörer att inkomma med projektförslag, så kallat *call*-förfarande. Med det nya uppdraget vill regeringen öppna upp för fler aktörer än IUC att ta del av de medel som avsatts för produktutveckling. Medlen kommer att kunna användas inom teknik, miljö, design, marknad, ekonomi och organisation. Det är sedan upp till de enskilda företagen eller företagsnätverken att avgöra vem eller vilka de vill köpa insatser från. I de partnerskap som Nutek fattat beslut om att tilldela medel ingår följande IUC-bolag: IUC Botnia, IUC Trä, IUC Kalmar, IUC Dalarna, IUC Gnosjöregionen, IUC Träcentrum Näs-sjö, IUC Sydpoolen, IUC Tibro, IUC Sjuhärad, IUC Wermland och IUC Norrbotten.

Nutek kommer att lämna en första delredovisning till Näringsdepartementet den 1 september 2005 om hur de medel som avsatts till produktutveckling använts. Under hösten 2006 kommer Nutek att utvärdera produktutvecklingsprogrammet. Utvärderingen kommer att omfatta dels partnerskapets effektivitet, dels företagens och företagsnätverkens utveckling.

IUC:s verksamhet är ett bra exempel på hur lokala aktörer gemensamt kan arbeta för att utveckla det lokala företagandet. Deläggande företag, fack, kommuner, institut, universitet och högskolor tillför sina kompetenser och nätverk för att skapa så goda möjligheter som möjligt till affärsutveckling i de små företagen. Genom denna regionala förankring kan IUC-bolagen erbjuda företagen värdefulla insatser när det gäller att utveckla produkter och affärsidéer. Det är bland annat därför som IUC har fått ett betydande statligt ekonomiskt stöd för att bygga upp och bedriva verksamhet.

Anf. 9 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Tack för svaret, ministern. Jag har slitit på många ministrar när jag har diskuterat IUC-frågor. Först var det Björn Rosengren, sedan Mona Sahlin, så Leif Pagrotsky, och nu är det Thomas Östros och jag som möts för att tala om IUC. Trevligt!

Alla har talat om vikten av att stödja IUC-bolagen, men under hela denna tid har IUC-bolagen inte känt sig stödda. Tvärtom har de känt sig lite motarbetade. Det har känts som att man har minimerat möjligheterna och låtit dem leva i ovisshet om budgetmedlen varje år, trots att de i flertalet fall har lyckats bra och förvaltat de förhållandevis små pengarna på ett aktivt sätt som har genererat många nya produkter och också nya företag och nya jobb.

Nu har regeringen bestämt att man ska avveckla UPA-uppdraget, som ju har varit direkt riktat till IUC-bolagen, och i stället inrätta ett så kallat *call*-förfarande. Regeringen ville konkurrensutsätta IUC. Det kan vara gott, men här handlar det inte om likvärdiga konkurrensförhållanden. Man ska ju konkurrera med aktörer som i botten är helt statligt finansierade.

Från regeringens sida har man alltså valt bort – och detta vill jag starkt ifrågasätta – de regionalt ägda bolagen, som har representanter för fack och näringsliv, till förmån för offentliga aktörer. Aktörer som tidigare har jobbat med stöd för produktutveckling direkt in i företagen väljs nu bort. Pengarna har blivit rena bidrag. Tidigare var företagen återbetal-

ningsskyldiga, men nu handlar det om rena bidrag. Det krävs offentlig medfinansiering, vilket gör att bara aktörer som har egna skattemedel kan vara med, det vill säga Almi, länsstyrelserna eller regionförbunden.

Det har blivit en subvention för att köpa konsulttjänster. Pengarna kan inte längre användas till det som har varit framgångsrikt, nämligen produktutveckling utförd av personal i företag, utan konsulttjänsterna köps av de offentliga aktörerna. Som jag ser det lär detta inte generera särskilt många nya produkter eller så värst många nya jobb till följd av produktutvecklingen. Däremot kan det vara en eller annan konsult som får mer jobb.

Resultatet av *call*-förfarandet är – vilket ministern säkert också vet fast han inte berättar det i svaret – att Nutek, som drivs med statliga medel, har beviljat sitt dotterbolag Almi, som också drivs med statliga medel, så gott som alla tillgängliga resurser. Samtliga ansökningar från IUC-bolagen har avslagits. Endast tre av 20 beviljade ansökningar har någon del privatfinansiering i sin verksamhet. De övriga 17 är Almiprojekt.

Inte en enda av Almis ansökningar har fått avslag. Samtliga har blivit beviljade. Detta är resultatet av ett avvecklat UPA-uppdrag och ett överlåtande till de offentliga aktörerna i stället. Jag tycker att detta är tråkigt. I de här fallen kan man inte tala om att man tävlar på lika villkor – det finns ju en statlig lönegaranti i botten på projektansökningarna.

Kristdemokraterna ser positivt på IUC. Jag blev trots allt lite nyfiken på den skrivning som finns i vårpropositionen, där det står så här: ”Regeringen ser positivt på IUC:s verksamhet och överväger olika möjligheter att stödja och utveckla dem.”

Jag hoppas att ministern kan ge ett svar på vad som ryms i de orden – ”stödja” och ”utveckla”. Jag ser fram emot svaret!

Anf. 10 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag tycker också att det är trevligt att få diskutera den här frågan med Maria Larsson. Det är ju en fråga som socialdemokratin har drivit under många år. Det handlar om att få mer av lokalt och regionalt engagemang och mer av partnerskap mellan olika aktörer i en region. Det var också under den socialdemokratiska regeringen som IUC bildades.

Vi har satsat mycket pengar under den här perioden, 400 miljoner kronor. Hela tiden har tanken varit att staten ska vara med och finansiera inledningsvis, och sedan måste det hela leva av egna resurser. Man mobiliserar regionens egna resurser och insatser. Vi ser mycket fin verksamhet i många av de IUC-bolag som nu verkar.

Maria Larsson säger att det kanske inte vore så dumt att också låta fler aktörer vara med. Att konkurrensutsätta kan vara gott, säger hon. Det är intressant att höra det, för jag håller med om det. Det är bra att det finns möjlighet för fler aktörer att vara med och stötta det lokala och regionala näringslivet. Det är ju tanken bakom *call*-förfarandet, som – vilket jag har redovisat – nu väldigt många IUC-bolag deltar i. Jag har goda förhoppningar om att detta också kan innebära att IUC utvecklas framöver.

Det blir efterhand också ganska stora resurser. Regeringen har öronmärkt 30 miljoner kronor. Nutek tar 30 miljoner kronor av sina medel.

Det är 21 miljoner kronor i regional uppväxling från olika partnerskap och 80 miljoner kronor i medfinansiering från företagen. Det är sammanlagt 160 miljoner kronor till produktutvecklande insatser.

Maria Larsson vill ge sken av att de pengarna ska användas i något slags offentlig verksamhet. Det är tvärtom. Pengarna används till produktutveckling ute i företagen. Det är i mycket stor utsträckning styrt av företagen själva. Det är tanken bakom att öppna för fler aktörer. Hur kan vi få företagens behov att verkligen lysa igenom?

Jag utgår ifrån att IUC-bolagen kommer att vara väldigt attraktiva för företagen. Det gäller särskilt när man har skaffat sig den kompetens man har i många av våra IUC-bolag i tät samverkan med andra aktörer och också med utbildning kopplat till IUC. Det gäller till exempel kvalificerad yrkesutbildning. Man har skapat en kärna av kompetens som jag tror blir väldigt intressant för företagen.

Det är precis som Maria Larsson säger. Vi följer detta väldigt noggrant. Vi är angelägna om en bra utveckling för IUC. Vi vill ha fler aktörer och lite konkurrens i systemet. Det tror jag är nyttigt. Det brukar inte Maria Larsson vara motståndare till i vanliga fall.

Jag kommer noggrant att följa och se hur IUC nu tar del av uppdraget och hur det påverkas och utvecklas av uppdraget. Jag kan naturligtvis tänka mig att ta initiativ framöver för att ytterligare stärka IUC:s utveckling.

Anf. 11 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Man ska kunna ha konkurrensutsättning om det mesta. Men konkurrensen ska ske på lika villkor. Det är precis det som är problemet med den här verksamheten.

Jag vet inte om Thomas Östros missade vad jag angav som resultat av det som blivit av förändringen. Inget IUC-bolag kommer i fråga för några pengar. Alla ansökningar från Almi har blivit beviljade. Det är resultatet. Det kan inte sägas vara att stödja IUC-verksamheten. Konkurrensen sker inte på lika villkor. Det är problemet med det nya *call-förfarandet*.

Mycket pengar har satsats på IUC-bolagen. Det är 400 miljoner. Fast vi får ju tänka efter. De har inte satsats på IUC-bolagen. Absoluta merparten av de pengarna har kanaliserats ut till företagen i form av nya produkter och nya jobb. Det är precis den verksamheten vi vill se.

Det är därför jag står här och debatterar i dag. Jag tycker att det är så tråkigt att den verksamhet som har genererat så många nya jobb faktiskt slås ihjäl med det nya *call-förfarandet*. Det blir till en administrativ funktion hos redan offentliga aktörer i redan förberedda projekt. Något annat kan inte komma ifråga med den korta tid som pengarna finns anslagna.

Det som bekymrar mig är att man inför ett system där konkurrensutsättningen inte sker på lika villkor. Därför måste man rätta till detta. Jag tror att utvärderingarna tydligt kommer att visa det. Jag kan redan referera hur pengarna har fördelats. Det är anmärkningsvärt.

Thomas Östros måste väl ha en kommentar om de faktiska förhållandena. IUC-bolagen har inte fått ett enda projekt. De ingår i partnerskapen, men det betyder ingenting. Fråga IUC-bolagen vad de tycker om partnerskapen. Det innebär absolut ingenting.

Prot. 2004/05:110
22 april

Svar på
interpellationer

Det finns ingen definition av vad partnerskapet ska göra. Det finns inga juridiska förpliktelser i partnerskapen. Man får från IUC-bolagen, de som har valt att sitta med, ett medlemskort för att sitta med och bedöma förslag som kommer in. Men de har inte själv blivit uppdragstagare.

Flera IUC-bolag insåg det redan från början och har valt att inte vara med. Andra som är med vittnar om att privata aktörer som sitter med anger jäv när deras ärenden behandlas. Men det gör inte Almi. Det sitter med och beslutar om alla sina egna projekt och beviljar alla sina egna projekt pengar.

Nej, Thomas Östros, det här har inte blivit bra. Jag tycker att Thomas Östros ändå skulle kunna erkänna att det här finns ett problem inbyggt som måste tas itu med om vi ska rädda IUC-bolagen. Det brinner redan lite i knutarna.

En del har skaffat sig en annan stor verksamhet på annat håll. De gör väldigt många förtjänta utvecklingsinsatser för små och medelstora företag. UPA-uppdraget har genererat så mycket gott av nya jobb och produkter, och det bör återskapas.

Vi kristdemokrater tycker att UPA-uppdraget ska återskapas och att pengarna ska anslås direkt i budgeten. De ska inte läggas under Almis och Nuteks beslutskraft. De är konkurrenter, men inte på lika villkor. Det är det som Thomas Östros inte vill se.

Jag fick inte svar på vad skrivningen i vårpropositionen står för. Det står att man "överbäger olika möjligheter att stödja och utveckla dem". Det måste finnas någon tanke bakom en sådan skrivning. Vilka olika möjligheter är det?

Finns det ingen som helst täckning för de ord som står i vårpropositionen? Är de bara ditritade utan att det finns ett reellt innehåll och en reell tanke bakom? Thomas Östros måste kunna definiera någotsånär vad som ryms i de skrivningarna. Eller är det bara tomma ord?

Anf. 12 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag vill i huvudsak understryka det Maria Larsson har sagt om betydelsen av den positiva utvecklingskraften hos IUC-bolagen. Även jag är förvånad över resultatet av *call*-förfarandet. Det måste anses vara oerhört positivt att det privata näringslivet driver utvecklingen. Det är där elden och drivkraften finns.

Det offentliga ska vara med som hjälpare och ibland som finansiärer. Men elden och drivkraften till företagsamhet finns hos företagen själva. Det är viktigt att erkänna det och att stimulera en utveckling där de tar en aktiv del och driver utvecklingen.

Det är som Maria Larsson sade. Inget IUC-bolag har utsetts som partnerledare i något av partnerskapen. Det är ytterst allvarligt. Det tyder på att det har varit ett urval av partner och projekt som man kanske borde se över från både Nuteks och regeringens sida i slutändan.

Det finns ungefär 200 partner i partnerskapen, och åtta–tio av dem är IUC-bolag. Huvuddelen av de andra är offentliga aktörer. Att det blir finansiering även från regional nivå till projekt handlar i huvudsak också om offentliga medel. De styrs från offentliga aktörer på statlig och regional nivå. Det handlar inte om företagens egen drivkraft.

Det som nu sker är egentligen en återgång till att det delas ut konsultcheckar. UPA-uppdraget var betydligt effektivare än så. Det hade stor

betydelse för att driva fram en utveckling och ett samarbete i företagen. Det är nu en återgång till konsultcheckarna. Det finns redan mängder av medel till det. Det är inte en tillräcklig drivkraft.

Det är bekymmersamt att IUC-bolagen har fått träda tillbaka på det här sättet för offentliga aktörer när det gäller företagsutvecklingen. Det är olyckligt för sysselsättningsutvecklingen i Sverige. Jag ser fram emot att vi framöver kanske tillsammans kan precisera hur vi ska utveckla och förnya verksamheten hos IUC-bolagen så att de får komma med på banan igen.

Anf. 13 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det ser jag också fram emot, Ingegerd Saarinen. Det är en gemensam vårproposition vi har lagt fram. Där står vi verkligen för alla delar tillsammans.

Också jag är väldigt engagerad i frågan hur vi utvecklar IUC-bolagens möjligheter att delta. Jag har följt IUC ganska nära genom åren och sett många goda och fina exempel på hur man arbetar. Jag är inte lika rädd som Maria Larsson för att man får konkurrera också med andra aktörer.

Det viktiga för mig är företagens intressen och vilka behov företagen har av produktutveckling.

Sedan bör det finnas en mångfald av aktörer som företagen kan välja mellan och som hjälper till med det kompetensbehov eller de specifika insatser som behövs för att företagens idéer ska kunna utvecklas. Då tror jag att det är en klok politik att öppna upp och låta flera vara med.

Maria Larsson fortsätter att beskriva det som om det nu skulle handla om några offentliga tjänstemän som utvecklar sin byråkrati i stället för att företagen får chans att utveckla sina produkter. Det kan man ju göra med den hetta som Maria Larsson har i sin argumentation. Men det är inte sant. Här handlar det om privata företags produktutveckling och om deras möjlighet att stärka sin konkurrenskraft, att ta nya marknadsandelar och att anställa flera.

Visst är jag mycket öppen för att följa hur det här *call*-förfarandet och den här konkurrensutsättningen har utfallit och hur vi kan utveckla det och korrigera det efter hand om vi upplever att det behövs andra signaler. Det gäller inte minst Miljöpartiet, socialdemokratin och Vänsterpartiet tillsammans. Där finns det ingen byråkratisk fasthet, utan det här handlar om företagens utveckling framför allt.

Jag förstår naturligtvis att IUC:erna inledningsvis tycker att det vore bättre om de fick ha pengarna för sig själva än att det blev en konkurrensutsättning. Det är en ganska naturlig reaktion. Men vi ska se till tillsammans att också *call*-förfarandet, som bjuder in flera, innebär en förbättring och kvalitetshöjning och en produktutveckling som stärker företagandet.

Nu utvärderas detta. Det kommer en första delutvärdering efter sommaren. Det kommer att bli ett bra underlag för att ta ställning till fortsatta initiativ. Självt har jag ett starkt engagemang i IUC:ernas utveckling och kommer att följa den noggrant.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

Anf. 14 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är intressant att höra att här står både Miljöpartiet och Socialdemokraterna och talar om sin gemensamt överenskomna vårproposition. Men ni har ingen aning om vad ni har skrivit om. Ingen har tydligen tänkt någonting inför de ord som skrevs ned. Vi ska fortsätta att tänka på hur vi ska utveckla, står det. Orden betyder ingenting! De står inte för någon form av bakgrundstänkande och uppenbarligen inte för något tänkande om de framtida möjligheterna eftersom ingenting åt det hållet kan redovisas i kammaren. Det är väl så en vårproposition kommer till.

Jag tycker mycket om konkurrens på lika villkor. Låt mig säga det igen, för det verkar som om Thomas Östros inte hör det. Det Thomas Östros har skapat med förslaget är konkurrens på ojämlika villkor, och det är en helt annan sak.

Jag skulle vilja att Thomas Östros kommenterar utfallet av *call*-förfarandet. Är det ett rimligt utfall att IUC-bolagen inte har fått en enda ansökan beviljad medan Almi har fått samtliga sina ansökningar beviljade? Talar inte det för att det blir en obalans inbyggd i systemet? Kommentera detta, Thomas Östros! Blev det ett bra utfall eller inte? Annars finns det ju alla skäl att verkligen göra om systemet.

Nu ska det utvärderas, och det är väl gott och väl. Vi vet redan mycket – precis det som jag har stått och berättat om. Jag skulle vilja uppmana Thomas Östros att titta i utvärderingen på hur regelverket har efterlevts. Har det krav på medfinansiering som fanns från början tillämpats i alla beviljade ansökningar? Jag kan redan tala om att det inte var så. Uppsökande verksamhet skulle inte längre finnas med. Men en del har fått pengar beviljade för uppsökande verksamhet. Titta på hur jävsituationen har fungerat vid beslutstillfällena! Men framför allt – titta på, och mät, antalet nya produkter som kommer fram! Mät antalet nya jobb som utvecklas utifrån detta!

Det vill jag se i utvärderingen, och inte bara det här som Thomas Östros skriver om, det vill säga partnerskapets effektivitet och företagens och företagarnätverkets utveckling. Mät det faktiska antalet nya produkter och nya jobb, jämför med vad UPA-uppdraget gav och gör en slutsats av hur systemet behöver förändras! Förändring kommer att vara nödvändig. Det här har inte fungerat, Thomas Östros.

Anf. 15 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är märkligt att lyssna på Maria Larsson, som redan innan pengarna har kommit i arbete ute i företagen tror sig veta att det inte blev någon produktutveckling. Redan innan pengarna är ute i företagen tror hon sig veta att det inte blev någon sysselsättning. Det saknas lite eftertanke, Maria Larsson, i argumentationen.

Detta är ju pengar som först nu kommer ut till företagen. Det ska utvärderas när vi ser vad de pengarna leder till. En viktig del i detta är att se om det leder till ökad sysselsättning. Leder det till en bra produktutveckling? Det är självklarheter. Men är det seriöst att påstå att detta inte har skett redan innan verksamheten har kommit i gång?

Det visar hur Maria Larsson hamnar snett i argumentationen. Här handlar det om företagens möjligheter. Med den här metoden har vi nu lyckats växla upp 30 miljoner från regeringen och 30 miljoner från Nutek

till 160 miljoner, som kommer företagen till del i produktutvecklande insatser. Vi gör det genom att låta flera aktörer vara med. Det gäller inte bara dem som vi hittills har satsat på, utan vi bjuder in flera.

Det måste utvärderas, men jag tror att om flera får vara med så ökar möjligheterna att vi hittar den bästa av kvaliteter i insatserna för att främja företagens produktutveckling. Det tror inte Maria Larsson. Det är en förvånande slutsats med tanke på att det inte är den argumentation som hon i vanliga fall företräder. Här ska icke öppnas upp för flera aktörer. Här ska man göra precis som man alltid har gjort, tydligen.

När IUC:erna bildades var tanken att det skulle vara en ordentlig statlig insats från början och sedan alltmer av regionala insatser som tar över finansieringen. Nu finns IUC:er med som starka, fina bolag på många håll i landet. Nu kommer de att kunna vara med och konkurrera om produktutvecklingsuppdrag. De finns med i många av de partnerskap som nu får resurser. Jag räknar med att de om de är skickliga och duktiga också får resurser till del för att delta i produktutvecklingen när företagen själva beställer.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2004/05:446 om Telia Soneras investeringar i Ryssland

Anf. 16 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Maria Larsson har ställt ett antal frågor om Telia Soneras investering i det ryska telekomföretaget Megafon. Frågorna är ställda mot bakgrund av en artikel i Affärsvärlden den 19 januari i år.

Regeringen har på de områden som interpellanten tar upp – mutor och oetiskt beteende – på ett väldigt tydligt och konkret sätt visat vad som gäller för de statligt ägda bolagen.

I den statliga ägarpolicyn uppmanas bolagen att ha en väl förankrad och gemensam etisk värdegrund i form av en etikpolicy. Dessutom var min företrädare tydlig med att nolltolerans mot fusk, mygel och mutor gäller i alla statliga bolag. Att denna nolltolerans alltså gäller är ett budskap som jag självfallet skriver under på.

Vad närmare gäller Telia Sonera är det ett börsnoterat bolag, och den svenska staten äger drygt 45 % av aktierna. Som den största ägaren är staten med och bestämmer de övergripande målen för företagets verksamhet, såsom att företaget ska uppfylla marknadsmässiga avkastnings- och utdelningskrav i sin affärsverksamhet.

Den operativa verksamheten är dock bolagets styrelses och lednings ansvar. Denna beslutsordning gäller såväl privata som helägda eller delägda statliga aktiebolag, och är i detta fall en direkt följd av att riksdagen valde att bolagisera Televerket.

Styrelsens och ledningens ansvar för Telia Sonera innefattar därför åtagandet att förvalta och utveckla ägandet av dess intressebolag. Såväl Megafon som Telecominvest är intressebolag. I de tvister som pågår om ägandet av aktierna i Megafon är varken Megafon, Telecominvest eller Telia Sonera involverade som parter.

Telia Sonera har i linje med regeringens önskemål en antagen etikpolicy som tydligt anger att bolaget inte bedriver verksamhet som förutsätter brott mot lagstiftning eller mot företagets policy. Vidare framgår också tydligt att man inte vare sig lämnar eller tar emot betalningar av något slag som är olagliga eller oetiska i landet där verksamheten bedrivs.

Det är styrelsens och ledningens ansvar att säkerställa att bolaget bedriver sin verksamhet i överensstämmelse med de lokala lagarna och reglerna samt sin egen etikpolicy. Jag har fortsatt förtroende för styrelsens sätt att sköta sitt arbete och utgår från att verksamheten bedrivs väl inom de ramar som lagar och regler sätter.

Anf. 17 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Tack, näringsministern, för svaret! Näringsministern och regeringen har alltså inte vidtagit några åtgärder för att skaffa sig kännedom om vilka partner som Telia Sonera har i Ryssland. Näringsministern har inte heller vidtagit några åtgärder för att säkerställa att Telia Sonera inte ska beröras av de misstankar om penningtvätt och korruption som omger dess ryska partner.

Näringsministern avser inte heller att vidta några ytterligare åtgärder för att säkerställa att de lagar och riktlinjer som statliga företag berörs av upprätthålls även vid investeringar i bolag i andra länder. Jag är lite förvånad över ointresset. Eller vill näringsministern inte smutsa ned händerna i detta som inte ser riktigt rent ut?

Jag menar att när man är så pass stor och kraftig ägare som man är i Telia Sonera får man inte vara riktigt så naiv. Regeringen har ju huvudansvaret att utöva ägarstyrningen, och där har det ju brustit i de statliga bolagen. Det har vi sett många redovisningar av. De investeringar som man har gjort i Ryssland är stora, och de är strategiskt viktiga för Telia Sonera.

Menar näringsministern att man aldrig gör den här typen av bedömningar när man gör strategiska investeringar? Sonderar man inte terängen med sina huvudägare? Är det det normala förhållandet att man inte gör någon kontroll? Jag tycker att det vore av intresse att få veta det.

Vet näringsministern, har han undersökt, tittat på, vem som står bakom Ipoc och First National Holdings? Har näringsministern läst den här rapporten som innehåller väldigt många anmärkningsvärda och intressanta saker? Anklagelserna om penningtvätt är ganska allvarliga. De här anklagelserna bestyrks av en av världens kanske främsta experter på området, Jonathan GA Philips som jobbar på Pricewaterhouse Coopers i London. Jag skulle gärna vilja veta hur mycket näringsministern har tagit reda på. Är det här helt ointressant? Kan ett statligt bolag med ett så starkt statligt ägande som Telia Sonera har, agera helt fritt utan att man i Regeringskansliet vet någonting om vad de har för sig?

Det är den ena delen som jag vill ha ytterligare belyst av näringsministern.

Jag tycker inte att det stämmer som näringsministern säger i svaret att varken Telia Sonera eller Telecominvest på något sätt är inblandade i de rättsliga striderna. Vi har ett nytt aktieägaravtal från den 9 mars i år. Där förbinder sig faktiskt Telia Sonera för att arbeta för att lösa tvisterna till Ipocs fördel. Det står till exempel så här i det avtalet: Parterna förbinder

sig att hindra att direkta eller indirekta konkurrenter såsom Alfa Group får eller behåller ett ägarintresse i Megafon. Parterna tar starkt avstånd från Alfa Groups försök att ogiltigförklara aktieägaravtalet och uppmanar Alfa att ta tillbaka dessa krav. Ipoc och TCI drar tillbaka sina krav mot Telia Sonera som är föremål för ett skiljedomsförfarande i Stockholm just nu.

Man tar och man ger. Telia Sonera bedömer detta så viktigt att man kommer att utöka sin personalstyrka och utse en person som placeras på Megafon. Det här är i allra högsta grad att vara involverad. Tycker inte näringsministern det?

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga. Om det är så att de rättsprocesser som nu är på gång i väldigt många olika hörn av världen skulle visa att det finns ekonomisk brottslighet och att det blir en fällande dom, kommer det att påverka regeringens ägarstyrning av Telia Sonera? Kommer man att uppmana Telia Sonera att avbryta samarbetet med sina ryska partner i sådana fall? Jag tror att det är av stort värde och vikt att veta om regeringen ämnar agera vid ett sådant förhållande.

Anf. 18 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Det är oerhört viktigt att de statliga företagen går före på olika sätt och är etiska föredömen, miljömässiga föredömen och föredömen i alla de etiska frågor som vi tycker är viktiga. Det måste vara ett skäl till att ha statligt företagande att staten ska visa vägen i dessa frågor. Givet detta, som jag tror att vi är överens om, blir det väldigt underligt när man ser att Telia Sonera är väldigt djupt inblandat i en företagsamhet i Ryssland och andra stater där det finns starka misstankar om både korruption och penningtvätt.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att regeringen utnyttjar sin möjlighet att styra företagen på olika sätt. Det är ganska självklart att man ska försöka få svar på de här elementära frågorna. I det här fallet gäller det till exempel vem som står bakom Ipoc. Det borde vara en självklar fråga att besvara. Vad gör regeringen för att säkerställa att det inte har skett något tvivelaktigt i relationerna med Ipoc? Detta vill vi också att regeringen ska visa. Det finns oklarheter i det här fallet. Jag tycker att det är väldigt viktigt att Thomas Östros anstränger sig för att lyfta fram och klargöra hur den här saken ser ut så att inga tvivel råder om den etiska styrningen av de statliga företagen.

Anf. 19 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det råder inget tvivel om att regeringen och riksdagen är väldigt bestämda när det gäller kraven på de statliga bolagen. Det får inte förekomma några som helst oegentligheter. Det får inte förekomma att man deltar i någon typ av olaglig eller oetisk verksamhet. Men tolkningen av detta kan inte innebära att ett delägt börsbolag som Telia Sonera inte får vara aktivt på marknader som den ryska. Ingegerd Saarinen var nästan på väg att hamna i den positionen. Jag menar att det är mycket olyckligt för ett bolag som Telia Sonera.

Telia Sonera är ett mycket framgångsrikt bolag på de nordiska marknaderna, och man expanderar också mycket kraftigt i Ryssland, Turkiet och andra delar av östra Europa och Eurasien. Tanken bakom fusionen mellan Telia och Sonera, att börsnotera Telia en gång i tiden och bolagi-

sera Televerket var ju att skapa möjligheter att bli ett framgångsrikt telekombolag inte bara i Sverige utan också internationellt.

Våra krav är mycket bestämda på de etiska riktlinjer som Telia Sonera har och på den praktik som de levererar. Men man får inte glömma att vi nu talar om ett börsnoterat aktiebolag.

Det Maria Larsson vill se – och det skulle försätta henne i väldigt märkliga situationer om hon skulle ha ansvaret för statliga bolag, vilket vi naturligtvis utgår ifrån att hon inte får – är att man ger sig in i direkt operativa frågor. Maria Larssons inlägg måste snarast tolkas så att den svenska staten nästan ska vara involverad i de rättsliga tvister som pågår. Det är Telia Soneras styrelses och lednings ansvar att se till att man bedriver verksamheten med mycket högt ställda etiska krav. Jag utgår från att styrelsen arbetar med det mycket aktivt. Det för vi också fram i den dialog vi för med styrelsen när vi hör oss för om utvecklingen för Telia Sonera. Det är mycket bestämda och tydliga riktlinjer från vår sida om högt ställda etiska krav.

Men man kan inte ta juridiska tvister per definition som intäkt för att Telia Sonera har gjort något skumt. De är involverade i bolag där vissa av delägarna befinner sig i juridiska tvister i Ryssland på grund av att det finns två olika delägare som strider om samma ägandeandel i det bolaget.

Om Maria Larsson menar att om ett bolag där finska och svenska staten finns involverade som delägare, och där det också finns väldigt många övriga aktieägare, måste dra sig undan en sådan marknad om andra delägare hamnar i tvist med varandra, blir det väldigt svårt för ett bolag att över huvud taget existera på marknader där den här typen av tvister kan förekomma.

Våra krav på Telia Sonera är högt ställda. Styrelsen och ledningen har hela ansvaret för att se till att man uppfyller dessa etiska krav. Rykten och spekulationer räcker inte. Ledningen måste naturligtvis arbeta mycket aktivt för att ta reda på fakta och grunderna för detta. Det utgår jag ifrån att ledningen jobbar med.

Anf. 20 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Den operativa ledningen ligger självklart på företagsledningen. Det är utgångspunkten för hela vårt resonemang – åtminstone för mitt.

Jag menar att med det stora statliga ägandet i Telia Sonera – även om vi inte är majoritetsägare är det ett väldigt stort aktieinnehav – måste man ta ansvar för den del av skattemedlen som man har satt in i Telia Sonera.

Jag har inte fått svar på någon av de faktafrågor jag ställde. Regeringen är väl inte så naiv att man säger att detta får ledningen sköta, vi bryr oss inte om det, vi har fullt förtroende för dem.

Jag menar att regeringens uppgift är att skaffa sig så mycket kunskap som möjligt om vad som har hänt, hur ägarbilden ser ut och om det finns några risker förenat med detta. Med den involvering i det nya avtalet som är så uppenbar kommer ju frågan upp på dagordningen.

Det här måste man ha svar på. Man måste väl ha tänkt inför framtiden. Vad skulle hända – det är naturligtvis en hypotetisk fråga – om det blir en fällande dom och vi tydligt kan se att Telia Sonera är involverat eftersom man har lovat att ömsesidigt stödja sina partner och fått lite

lättnader för det? Man har lagt ned ett skiljedomsförfarande. Det är att vara indirekt involverad.

Vad händer om det blir en fällande dom? Om det skulle bli en fällande dom finns det då någon anledning att ompröva att man har affärspartner som är inblandade i korruptionsskandaler?

Hur är förhållningssättet från regeringen?

Det talas mycket om vikten av etisk policy. Vi har debatterat detta många gånger eftersom vi kristdemokrater hävdar att det måste finnas en särskild anledning för staten att äga bolag och att staten måste vara ett föredöme i sitt ägande – i allt sitt ägande. Det är självklart därför jag aktualiserar den här frågan.

Hur är det med implementeringen? Det står i svaret från näringsministern att man förutsätter att bolaget inte bryter mot lagstiftning eller mot företagets policy och att man har antagit en etikpolicy. Det är jätteviktigt, men den måste också vara något värd.

Hur arbetar regeringen med att implementera den etiska policyn i Telia Sonera, men även i andra bolag, för att se till att det finns någons bakom orden? Ord betyder väldigt lite och klingar väldigt ihålligt och tomt om det inte finns någon tillämpning och något faktiskt arbete med den etiska policyn i vardagen.

Det är naturligtvis en fråga för ministern att svara på.

Vet ministern vem som står bakom Ipoc? Det har jag inte fått svar på. Har man försökt ta reda på det från Regeringskansliets sida? Är man beredd att bryta samarbetet med sina ryska partner om det visar sig att det finns korruption och mutor i botten? Är Telia Soneras möjlighet till vinstgivande verksamhet i Ryssland mycket viktigare, så att man över huvud taget inte kommer att befatta sig med frågan utan fortsätta att hävda att det är en ledningsfråga för Telia Soneras styrelse?

Anf. 21 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag och Miljöpartiet anser givetvis att de statliga företagen ska kunna verka i andra länder än i Sverige. Det är inte minst viktigt med tanke på att svenska företag – även statliga företag – många gånger kan vara en viktig partner för utvecklingen i andra länder. De kan komma med goda bidrag på många olika sätt. Det vore naturligtvis inte bra att hindra dem att verka i andra länder.

Därför till det som ser ut att gälla i det här fallet där Telia Sonera är involverat med ett bolag där det finns tecken på både korruption och penningtvätt är steget långt.

Jag tycker att det finns starka skäl för regeringen att undersöka vad som händer och ta reda på så mycket som möjligt om det och offentliggöra resultaten.

Jag står bakom Maria Larssons två första frågor.

Om det befinns att misstankarna är korrekta och det har förekommit oegentligheter utgår jag ifrån att involveringen i det här upphör, så den tredje frågan ställer jag faktiskt inte.

Anf. 22 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag återupprepar: Vi har mycket höga krav på vad statligt ägda bolag sysslar med och den etik och den praktik som de utför.

Maria Larsson har, vad jag förstår – i ett fall där det pågår tvist – bestämt sig för vilka fakta som är på bordet, vem som är skurk och vem som inte är det, och så vill hon att regeringen ska agera. Våra krav på bolaget är mycket högt ställda och tydliga, men vi agerar naturligtvis inte bara på rykten. Vi följer vad som sker i de rättsliga tvister som pågår. Vårt krav på bolaget är att ta reda på fakta. Det Maria Larsson gör är ju inte seriöst.

Vårt krav på styrelsen är naturligtvis att om man får information och fakta på bordet som tyder på att någon av deras partner skulle syssla med oegentligheter måste man omedelbart ta itu med det. Det är självklart.

Låt oss inte i riksdagens kammare utdöma skyldiga innan dom har fallit i olika mål. Det skulle inte accepteras om det var ett svenskt bolag. Så ivrig får man inte bli, Maria Larsson, då gränsar man till ett beteende som alls icke är lämpligt när det gäller att hantera tvister och misstankar.

Telia Sonera är ett framgångsrikt bolag i Ryssland. Man är naturligtvis utsatt för en ganska svår miljö när andra delägare i det bolag där man själv är delägare tvistar om en ägarandel. Det är naturligtvis ingen lätt situation. Det i sig kan inte, menar jag, vara grund för att man totalt drar sig tillbaka från Ryssland. Det verkar vara Maria Larssons huvudsakliga strategi. Kraven på att man agerar tillsammans med respektabla välskötta bolag är höga också från ägarens sida.

Jag utgår från att bolagets vd och bolagets styrelse ser till att hela tiden arbeta aktivt med denna fråga och rätta ut alla frågetecken, om det finns några.

Anf. 23 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Näringsminister Thomas Östros kör sin vanliga teknik genom att säga att den han debatterar med inte vet något och att han själv vet allt.

Sanningen är att vi inte har fått ett enda svar på om Thomas Östros har läst rapporten, tittat på Ipocs ägarbild och satt sig in i ärendet. Det verkar dessvärre inte så.

Det jag har krävt är att regeringen ska ta reda på så mycket som möjligt och inhämta fakta för att kunna skaffa sig en handlingsberedskap inför det som eventuellt kommer att hända. Trots allt vackert tal om etik är det inte självklart för Thomas Östros att från riksdagens talarstol säga att om vi i vårt ägande i Telia Sonera är beblandade med partner som döms för korruption, mutor och skandalbrott är det en självklarhet att vi bryter med dessa partner.

Huruvida det betyder att man drar sig tillbaka från Ryssland eller inte är en annan sak. Det kan ju finnas andra partner.

Att inte göra ett klart ställningstagande och säga att vi kommer att försöka påverka bolag – som vi naturligtvis inte styr helt och hållet, men där vi har en stark ägarsituation – att inte göra affärer med eller tillsammans med ett företag som döms för mutor tycker jag är anmärkningsvärt.

Thomas Östros har ju ett svar till på sig att klargöra detta. Jag hoppas att det klargörandet kommer. Det vore skamligt att gå ifrån den här debatten utan att ta ställning och säga att i de bolag där vi har ett ägande vill vi naturligtvis inte att man samarbetar med partner som är dömda för mutbrott. Om så sker – varken Thomas Östros eller jag vet om det kommer att bli fällande domar – kan man inte fortsätta att agera som om

ingenting har hänt. Det måste kunna vara en viljeyttring från den här debatten.

Prot. 2004/05:110
22 april

Anf. 24 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag bedömer det senaste inlägget som mycket allvarligt. Här säger en riksdagsledamot i Sveriges riksdags kammare att en av dessa partner är dömd för mutbrott. Så är icke fallet. Det är ett skamligt sätt att debattera. Självklart kräver svenska staten som en av delägarna i börsbolaget Telia Sonera av detta bolag att man samarbetar med hedervärda bolag som följer lagar och regler.

Det måste finnas någon sans och vett i en riksdagsledamots sätt att debattera. Att påstå innan dom är fallen att någon är dömd för mutbrott är allvarligt. Det sättet att argumentera visar att om Kristdemokraterna skulle ha ansvaret för statligt ägande skulle detta bli en mycket riskfylld hantering.

Det här var ett utifrån min erfarenhet unikt replikskifte i kammaren. Jag hoppas att det leder till eftertanke hos Maria Larsson.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2004/05:479 om konkurrenslagen

Anf. 25 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Anne Ludvigsson har frågat mig om jag avser att se över konkurrenslagstiftningen så att

- det blir enklare att definiera vad som kan anses vara en så kallad relevant marknad för svenska livsmedelshandlare och att grossisternas möjlighet att utnyttja sin dominerande ställning förhindras,
- grossistföretagens möjligheter att kontrollera handlarnas sortiment, varubeställning och prissättning genom olika IT-system starkt begränsas,
- det blir lättare för enskilda handlare att fritt välja huvudleverantör,
- gamla samarbets- och hyresavtal tillkomna i syfte att stärka småföretagare och skapa tillväxt inte i andra och senare sammanhang kan utnyttjas för konkurrensbegränsande handlingar och direkt maktmissbruk.

Frågan ställs mot bakgrund av den senaste tidens utveckling inom dagligvarumarknaden.

Jag vill inleda med att understryka att en väl fungerande dagligvarumarknad är ett viktigt område för regeringen. Svenska konsumenter ska ha tillgång till dagligvaror till rimliga priser och av god kvalitet. Konkurrensverket bedömer att Sverige kan få minst 5 % lägre matpriser genom bättre konkurrens.

Konkurrenssituationen på den svenska dagligvarumarknaden behöver förstärkas. Marknaden domineras av tre block där handelsledet och grossistledet är mer eller mindre integrerade, och vi har i Sverige ett högre prisläge än EU-snittet. Beslutsfattandet inom handelsblocken sker vidare

alltmer på central nivå. Därtill kan det vara svårt att få tillgång till butikslokaler.

Jag vill ha en utveckling inom dagligvarubranschen som leder till ökad konkurrens och valfrihet. En sådan utveckling är till nytta för oss alla som konsument. Men jag anser inte att de föreslagna ändringarna i konkurrenslagstiftningen är ändamålsenliga. Den svenska konkurrenslagen är nog övervägd och utformad i enlighet med EG-rättens konkurrensregler. Det är en generell reglering som gäller för alla sektorer. Förändringar i detta generella regelverk skulle därmed få genomgripande konsekvenser. Jag har därför inga planer på att ändra konkurrenslagens innehåll på det föreslagna sättet.

Även om jag inte ser förutsättningar för att göra dessa specifika förändringar i konkurrensreglerna vill jag betona att regeringen fortlöpande arbetar för att se till att de svenska konkurrensreglerna och förfarandet för att tillämpa denna lag är så effektiva som möjligt. Detta skapar förutsättningar för att goda konkurrensförhållanden ska råda på hela den svenska marknaden, inklusive dagligvarumarknaden. För utvecklingen inom dagligvarumarknaden har givetvis även andra regleringar betydelse.

Möjligheterna till nyetablering är en grundläggande förutsättning för att skapa väl fungerande marknader. Konkurrensverket har i ett flertal rapporter framhållit att den kommunala tillämpningen av plan- och bygglagen, PBL, medfört att det varit svårt för nya företag att etablera sig på den svenska dagligvarumarknaden. Samtidigt kan jag konstatera att det under de senaste åren etablerats nya dagligvarubutiker, inte minst i form av så kallade lågprisbutiker. Jag ser positivt på denna utveckling. I sammanhanget vill jag även nämna att regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté för att bland annat analysera hur konkurrensaspekter bättre ska kunna vägas in i bedömningar enligt PBL. Kommittén ska redovisa resultatet av sitt arbete i sommar, och jag ser med stort intresse fram emot denna rapport.

Jag är angelägen om att vi ska ha goda förutsättningar för en sund struktumvandling med fler och nya aktörer och nya, mindre konstellationer av samarbetande företag. En sådan utveckling medför ökad nytta i form av lägre priser och ett varierat utbud för Sveriges konsument.

Anf. 26 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag får tacka näringsministern för svaret. Det är med glädje jag kan konstatera att vi är överens om att det finns ett behov av ökad konkurrens på den svenska dagligvarumarknaden. Dock är svaret kanske inte så tydligt och innehållsrikt som jag hade hoppats. Jag tycker nämligen att den fråga jag tar upp i min interpellation är oerhört viktig.

Konkurrens till nytta för konsument och medborgare är för oss socialdemokrater oerhört viktigt. Från ett konsumentperspektiv handlar konkurrens i grunden om att ge konsumenten, köparen, valfrihet – att kunna värdera olika produkter utifrån egenskaper som pris men också kvalitet, service, tillgänglighet med mera. Producenterna är beroende av att konsumenterna gillar dem och föredrar deras produkter, och det uppnår man genom att ha bästa pris och ge bästa valuta för pengarna.

Denna balans mellan konsument och producent och balansen på konkurrensmarknaden är naturligtvis beroende av att det är konkurrens

på lika villkor. Det är också oerhört viktigt med kunniga och välinformade konsumenter, men det är en annan del i detta.

Producenterna och säljarna har däremot kanske inte samma behov av konkurrens. Det innebär att säljaren ibland har ett intresse av att sätta konkurrensen ur spel. Ett sätt är då att konkurrera ut sina medtävlare, men det finns också andra sätt som gör att man kan förhindra nya aktörer och nya näringsidkare.

Konkurrenslagen tillsammans med Konkurrensverket är de viktigaste instrument vi har – lagen och Konkurrensverket som tillsynsmyndighet – och i konkurrenslagen förbjuds konkurrensbegränsande samarbete mellan företag. Ministern framhåller i sitt svar att konkurrenssituationen på den svenska dagligvarumarknaden behöver förstärkas och vill också ha en utveckling som leder till ökad konkurrens och valfrihet. Men hur ska detta gå till om ministern anser att den nuvarande konkurrenslagstiftningen är helt rätt och ändamålsenligt utformad?

En ökad konkurrens uppstår inte enbart genom tillkomsten av nya butikslägen. Även den befintliga, vertikalt integrerade beslutsstrukturen i våra nuvarande handelsblock måste reformeras i grunden för att vi ska få ökad konkurrens och valfrihet.

Av svaret framgår också att ministern inte är tillfreds med att beslutsfattandet i dagligvaruhandeln i dag i ökad utsträckning sker på central nivå, alltså i partihandeln. Borde det inte mot den bakgrunden också vara viktigt att försöka bryta upp blockbildningen? Där skulle jag välkomna ett mer aktivt stöd från ministerns sida än vad som framgår av svaret.

Ett antal handlare har nu sagts upp från sina butikslägen av hyresrättsinnehavarna. Jag ser detta kanske som ett missbruk av dominerande ställning. Mot bakgrund av att ministern i sitt svar understryker att en väl fungerande dagligvarumarknad är ett viktigt område för regeringen undrar jag: Delar ministern Konkurrensverkets bedömning att det vi nu ser hända på dagligvarumarknaden inte är av den digniteten att ärendet är så prioriterat att det behöver tas upp? Och vad är i nuläget ministerns råd till dessa enskilda näringsidkare som inte vill låta sig bindas i en kedja utan fritt vill kunna välja leverantör och varumärke? Det tycker jag är viktiga frågor.

Anf. 27 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag är glad över att Anne Ludvigsson tar upp den här viktiga frågan. Det är klart att rätten till varor av god kvalitet till lägsta möjliga pris är en väldigt viktig konsumentfråga. Det är också en fråga om ekonomisk utveckling. Jag tror att vi har en väldig potential i att fortsätta öka konkurrensen inom dagligvaruhandeln.

Anne Ludvigsson ger ett antal konkreta förslag till förändring av konkurrenslagstiftningen som jag inte bedömer är lämpliga att genomföra, vare sig i förhållande till EU-rätten eller till deras praktiska konsekvenser. Däremot arbetar vi väldigt aktivt med att se över och vässa konkurrenslagstiftningen tillsammans med samarbetspartierna.

Sedan finns det ytterligare åtgärder vi kan vidta. Vi har en del utredningsförslag när det gäller kartellsamarbeten där vi vill gå vidare och skärpa. Men jag är också intresserad av ytterligare initiativ.

Men det är klart att etableringsrätten är en mycket viktig nyckelfråga. Det gäller möjligheten att etablera nya butiker. Det har traditionellt varit

Prot. 2004/05:110
22 april

Svar på
interpellationer

den flaskhals som har funnits för nyetablering och därmed starkare konkurrens på dagligvarusidan.

När det gäller frågan om Vi-butikerna och Axfood vore det naturligtvis frestande för mig att ha en synpunkt på exakt hur det bör vara. Men nu är ju den frågan föremål för behandling, dels en första gång av Konkurrensverket, dels enligt uppgift nu också överklagat. Då, herr talman, är jag förhindrad att gå in i själva ärendet. Jag får icke göra detta.

Men jag ser väldigt gärna en utveckling där vi får fler grupperingar. Jag tror att det är ett väldigt bra sätt att öka utbudet och att fortsätta sänka priserna. Vi har för första gången på länge börjat få se en tendens till sänkta matpriser. Det är en framgång. Men vi har fortfarande priser som ligger över många andra länders. Bedömningen som myndigheterna gör är att vi kan nå ännu lägre.

Det här är en fråga som vi kommer att arbeta med mycket aktivt och där det också kommer utredningsförslag inom kort. Jag tror att det finns ett starkt folkligt stöd för ökad konkurrens och därmed billigare mat.

Anf. 28 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Det är alldeles rätt att det också är andra regleringar som är avgörande för den rådande konkurrensen på dagligvarumarknaden. Naturligtvis är plan- och bygglagen viktig, och den översynen är ju på gång.

Men jag vill också i det här sammanhanget tillföra den del som omfattar besittningsskyddet i nuvarande hyreslagstiftning. Är det rimligt att en hyresgäst, i det här fallet en enskild handlare, kan sägas upp av sin hyresvärd, partihandlaren, för att man inte vill köpa sina varor från hyresvärden? Det här är en nyckelfråga, tycker jag, för möjligheten att bryta upp och skapa dynamik inom de nuvarande dagligvarublocken. Bara 10 % av tillkommande så kallade butiksformat i Sverige, och då mestadels i lågprishandeln, är butiker utanför de befintliga handelsblocken. Även om de kommer med nya namn tillhör de de stora blocken.

Att se över plan- och bygglagen är angeläget, men en översyn av besittningsskyddet i hyresrelationen för näringsidkare tycker jag är kanske än mer angeläget för att komma till rätta med nuvarande vertikala blockbildningar. Som näringsidkare måste man kunna ha en verksamhet, en butik, utan att tillhöra de stora kedjorna.

Det här tror jag är oerhört viktigt också för mångfalden och för kvaliteten, för att leverantörer ska kunna leverera till sin butik. Här har vi alltså närheten mellan leverantör och butik, för det handlar ju också om att värna landsbygdsutveckling. Det är en större dimension i den här frågan.

Är ministern beredd att ta några initiativ i den riktning jag föreslår?

Anf. 29 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag tycker att det är en intressant idé att titta vidare på hyresrättslagstiftningen. Det är dock inte min fråga i regeringen. Jag tror inte min kollega som är ansvarig för detta skulle bli glad om jag på stående fot sade låt oss göra detta. Men här har vi ett exempel där det antagligen också handlar om hyresrättslagstiftningen och tolkningen av denna.

Nu är det fråga om civilrättsliga avtal och hyresavtal mellan enskilda parter. De får ju inte jag ge mig in och tolka. Men skulle det visa sig vara

ett generellt problem tycker jag att det är en fråga som måste diskuteras. Men låt mig säga att detta inte får ha bäring på det konkreta fallet, för där får jag inte uttala mig.

Jag tycker att det är ett problem om vi har regelverk och system som förhindrar att vi får fler grupperingar. Det rätta angreppssättet, och det är också det som Anne Ludvigsson har, är att se igenom vad det finns för typ av åtgärder vi kan vidta för att öppna för fler aktörer på livsmedelsområdet. Det är en mycket viktig konsumentfråga som jag naturligtvis är beredd att fortsätta arbeta med.

Anf. 30 ANNE LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Jag är väldigt glad för den här diskussionen och den öppenhet som finns från ministrarnas sida.

Jag uppfattar att näringsministern vill ha en väl fungerande dagligvarumarknad och att ministern anser att konkurrenssituationen på dagligvarumarknaden behöver förstärkas. Jag upplever att ministern också ser det som ett problem att beslutsfattandet blir alltmer centraliserat i dagligvarublocken och att det finns en vilja att få in nya aktörer, nya mindre konstellationer av samarbetande företag, liksom att det kan bli en prispress. Jag drar också slutsatsen att ministern anser att konkurrensen i dag inom dagligvarumarknaden behöver följas noga och inte är tillräckligt effektiv just utifrån de aspekter som jag har lyft fram här.

Det här är ju en uppfattning som jag delar. Det är många i Sverige som nu är inne i den här frågan och som också är utsatta för det här. Det är många som uppmärksammar de här frågorna just nu och som också har tagit initiativ för att bryta sig ur blockbildningar för att just säkerställa mångfalden, valfriheten och en ökad konkurrens. Det ser jag som väldigt bra och viktigt.

Jag är övertygad om att den här frågan är större och mer avgörande för framtidens dagligvarumarknad och också för livsmedelsproduktionen i Sverige än vi kanske inser i dag. En del i problemet som jag ser det är att Konkurrensverket i dagsläget inte har lyft fram den här frågan tillräckligt. Men vi får se nu när det är överklagat.

Vi är överens om målet. Jag vill att regeringen noggrant följer frågan och också vidtar erforderliga åtgärder. Jag tycker att det är oerhört viktigt för konkurrensen, just utifrån konsumenters och medborgares bästa, med möjlighet till valfrihet och mångfald, och jag kommer att följa frågan noga.

Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2004/05:492 om konkurrensen inom veterinärväsendet

Anf. 31 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Sven Gunnar Persson har frågat mig om jag avser att lägga fram förslag som innebär att det som han beskriver som en illojal konkurrens inom veterinärområdet avskaffas.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

Jag vill börja med att informera om att den veterinära samarbetsgruppen som Jordbruksdepartementet inrättade våren 2003 har lämnat sin rapport. Gruppen, med företrädare för Jordbruksverket, Konkurrensverket, Livsmedelsekonomiska institutet, Sveriges Veterinärförbund, LRF och Jordbruksdepartementet, bildades för att lämna förslag om hur den veterinära verksamheten och dess form skulle kunna utvecklas.

I enlighet med samarbetsgruppens rekommendation har Jordbruksverket beslutat att djurägare som anlitar privatpraktiserande veterinärer från den 1 juli 2005 ska kunna få del av det statliga stödet för djursjukvård till avlägset boende djurägare. I dag kan enbart djurägare som anlitar distriktsveterinärer få det stödet. Jordbruksverket har också beslutat att följa den veterinära samarbetsgruppens rekommendation om kontroll vid anläggning med mjölkproduktion i enlighet med det så kallade mjölkdirektivet. Från den 1 januari 2006 ska även privata veterinärer kunna ha en tillsynsroll.

Som en fortsättning på samarbetsgruppens arbete pågår för närvarande arbetet med att ta fram ett direktiv för en utredning om den veterinära fältverksamheten och om veterinära myndighetsuppgifter. Min plan är att utredningen ska börja sitt arbete till sommaren eller tidig höst.

Grunden för den veterinära fältverksamheten är den målsättning för djurpolitiken som finns i budgetpropositionen för 2005 – ett gott djurskydd och ett gott djurhälsotillstånd bland djur i människans tjänst.

Utifrån denna övergripande målsättning ska det i Sverige finnas en fungerande veterinär fältverksamhet dygnet runt i hela landet. Det ska också finnas tillräckligt med veterinärer som snabbt kan tas i anspråk vid utbrott av smittsamma djursjukdomar och som kan utföra veterinära myndighetsuppgifter. Verksamheten ska vara organiserad på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Så långt möjligt ska intresset av en väl fungerande konkurrens mellan olika veterinärkategorier beaktas.

När utredningen slutfört sitt arbete och förslagen har remissbehandlats kommer det underlag att finnas som behövs för att jag ska kunna ta ställning till behovet av åtgärder.

Anf. 32 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Tack jordbruksministern för svaret och tack för möjligheten att med så kort varsel ändra tid för debatten.

Av svaret förstår jag, dock, att det inte heller denna gång finns utrymme för att diskutera särskilt mycket konkreta frågor inom området. Tidigare har ministern hänvisat till den veterinära samarbetsgrupp som har haft uppdrag och som har fört diskussioner. Nu är det beredning av utredningsdirektiv, och när utredningen så småningom är klar ska vi kunna diskutera innehållet och inriktningen.

Det är inte mer än tre år sedan riksdagens tillkännagivande med anledning av Riksdagens revisorers förslag om att tillsätta en oberoende utredning för att titta på de statliga bidragen till fältverksamheten, statens relation till sällskapsdjuren och Jordbruksverkets dubbla roller. Under tre år har vi diskuterat gruppen, och nu vet jag inte hur många år vi ska diskutera den fortsatta osunda konkurrensen som finns på området.

Jag instämmer i stort i den målsättning som jordbruksministern anger och som finns i budgetpropositionen om att det ska finnas veterinär fältverksamhet dygnet runt i hela landet. Det ska finnas en organisation som

kan sättas på fötter vid utbrott av smittsamma sjukdomar. Sedan säger ministern, och det är den formulering som ger utrymme för som jag ser det den osunda konkurrensen, att man så långt möjligt ska beakta viljan till konkurrens. Kristdemokraterna vill ha en annan organisation för veterinärverksamheten som undviker de dubbla rollerna i den *operativa* verksamheten och undanröjer en osund konkurrens. Vi vill att Jordbruksverket ska fortsätta att vara överordnad myndighet för djurtillsynen och veterinärverksamheten. Vi vill ha en myndighetsveterinär på länsnivå där länsveterinärer utan egen praktik ska svara för myndighetsutövning och tillsyn av de privata veterinärer som ska bedriva verksamheten på fältet.

Vi tror att detta går att ordna när det gäller avtal om jourverksamhet och insatser vid zoonoser och andra smittsamma sjukdomar. Den situation som nu finns kan belysas genom citat från en rapport från Kommunförbundet i Kronoberg. Det är en rapport med en kartläggning av djurskyddstillsynen i Kronobergs län: När anmälan har kommit in om att djur inte far väl har kommunens djurskyddsinspektör ofta behov av en veterinär som sakkunnig. Flera av länets veterinärer har nekat att följa med, vanligen med återkommande undanflykter. Men det finns även de som sagt rent ut att de inte den ena stunden kan vara kommunens förlängda arm och den andra stunden veterinär på djurhållarens uppdrag.

Det här är en situation som veterinärer, vilka de än må vara, befinner sig i. Därför önskar jag att i utredningsarbetet och i direktivskrivandet att jordbruksministern ska lyssna på vad Riksdagens revisorer har sagt, vad Statskontoret tidigare har sagt, vad partikamrater och opposition tillsammans har sagt i utskottet samt vad riksdagen har sagt i sitt tillkännagivande om utredning på området.

Anf. 33 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Jag tycker att det har hänt en del på området som jag hoppas att Sven Gunnar Persson har uppmärksammat. Det är inte bara så att vi har haft en grupp som har arbetat sedan april 2003. Gruppen har också kommit med konkreta förslag som Jordbruksverket har genomfört. Det gör att privatpraktiserande veterinärer har en större roll även när det gäller det som tidigare har legat på de offentliganställda.

Vi har en utredning som ska vara klar i september i år om djursjukdata. Regeringen gav i regleringsbrevet för 2004 Jordbruksverket i uppdrag att särskilt titta på konkurrensförhållandena. Nu har vi kommit långt när det gäller att bereda direktivet. Jag har gett en tidsplan där jag säger sommaren eller senast tidig höst.

De privatpraktiserande har tidigare haft en roll. Även när det gäller myndighetsutövning kan de ha vissa uppdrag. I områden med hög djurtäthet har de privatpraktiserande den roll som distriktsveterinärer har i andra delar av landet. Vad jag är särskilt glad över är att både de privata och de offentliganställda får en allt bättre samverkan. Det är viktigt i ett land med många glesa områden och långa avstånd.

Jag vill inte ha osund konkurrens, och det är viktigt att man på Jordbruksverket, som har uppdraget, noga skiljer mellan det som är uppdragsverksamhet och det som är myndighetsutövning. Det har man också gjort på det sättet att det kommer till uttryck i organisationen på Jordbruksverket.

Även om man säger att vi vill ha mesta möjliga konkurrens på marknaden, måste man ändå gilla läget när det gäller omständigheterna – geografin. Vi har ett samhällsintresse att upprätthålla den veterinära verksamheten i hela landet hela dygnet med god kompetens och också ha en beredskapsorganisation som kan träda i kraft om det skulle vara så olyckligt att vi får smittsamma sjukdomar.

Det här måste vägas in – därför den lilla passusen i mitt svar: i största möjliga utsträckning. Jag vill verka för en sundare konkurrens på området. De utredningsdirektiv som vi bereder kommer att ge uttryck för det.

Anf. 34 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Det gläder mig att jordbruksministern är öppen för en utveckling åt det här hållet på, som jag uppfattar det, ett lite nytt sätt. Det som har hänt i gruppen och de möjligheter som de privata veterinärerna nu får är bra.

När det gäller Jordbruksverkets dubbla roller tror jag att man kommer att klara av detta även fortsättningsvis på själva myndighetsnivån med det övergripande myndighetsansvaret för de veterinära frågorna och samtidigt främja näringens utvecklingskraft. Djuruomsorgen, djurvården, är en del av de svenska mervärdena och ger kraft åt svensk jordbruksnäring. Tvärvillkoren i den nya jordbrukspolitiken innehåller också de delarna. Den nivån ska vara intakt.

Men vi tycker att det blir fel när man också är arbetsgivare och huvudman för den fältveterinära verksamheten, som tydligt ger effekter av det slag som jag läste upp ur den kartläggning av djurtillsynen som Kommunförbundet i Kronoberg har gjort. Sådant händer. Den situationen står veterinärer i, i sin relation till de lantbrukare som man har att serva.

Det skulle vara intressant att höra från jordbruksministern i vilka andra länder i EU man tillåter statliga veterinärer konkurrera så med privata. I till exempel Norge och Finland klarar man av en sådan här verksamhet utan att ha osund konkurrens. Det finns en sådan när det gäller etablering och utbyggnad av djurkliniker. Jordbruksministern har tidigare haft en debatt här i kammaren om djurkliniken i Valbo till exempel, där det av de veterinärer som finns lokalt uppfattas som att man utvidgar sitt verksamhetsområde in på sällskapsdjuren genom att investera ganska stort i röntgen- och operationsutrustning för smådjur.

Jag får väl inget besked om vad utredningen ska komma fram till – det ska jag nog inte ens en gång begära. Men jag skulle önska att direktiven utformas på ett tydligt sätt och på ett sådant sätt att utredningen kan jobba obundet med den fältveterinära organisationen, för att den här konkurrenssituationen inte ska uppkomma, att myndighetsutövningen kan ske till exempel med länsveterinärer och att den fältveterinära verksamheten näst intill undantagslöst kan ske med hjälp av privata veterinärer.

Anf. 35 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Jag är glad över att Sven Gunnar Persson och jag verkar vara överens om målen för den här verksamheten och också att Statens jordbruksverk ska ha en roll när det gäller de samhälleliga intressena. Jag tycker också att det är bra att vi diskuterar frågan. Jag är ganska öppen när det gäller medlen för att nå de mål som vi är överens om.

Samtidigt kanske man inte ska överdriva den negativa situationen för de privatpraktiserande veterinärerna i Sverige. Jag tittade på några siffror inför den här debatten. När det gäller den totala omsättningen av veterinära tjänster i Sverige under 2003 står distriktsveterinärerna för en liten andel, 15 %, och de privatpraktiserande veterinärerna står för 85 %. Distriktsveterinärernas andel är avtagande på en marknad där omsättningen ökar. Det handlar om att det är en marknad som inte ökar när det gäller lantbrukets djur, och den del som ökar är sällskapsdjuren och hästarna. Det finns också med där.

Andra länder – jag ska inte göra anspråk på att kunna systemen i andra länder. Däremot kan jag lova Sven Gunnar Persson att den utredning som snart ska tillsättas ska jämföra med länder som är intressanta från våra utgångspunkter. Vi har tänkt att vi ska jämföra oss med Danmark, Finland och Storbritannien.

Vad utredningen ska resultera i är det för tidigt att säga. Men utgångspunkten är det som Sven Gunnar Persson själv nämnde, en god djuromsorg och en god djurvälstånd. Jag vill då ha en organisation som är effektiv för att uppnå de samhälleliga målen.

Anf. 36 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jordbruksministern redovisar en del siffror om omsättning och så vidare. När det gäller att få ett grepp om vilket innehåll det är i distriktsveterinärorganisationens arbete är det svårare att få ut sådana siffror, därför att de är hemligstämplade i fråga om hur mycket arbete man ägnar åt myndighetsutövning eller liknande uppgifter och hur mycket man ägnar åt ren djursjukvård, ofta i konkurrens med privata veterinärer. Det är synd att man mörkar på det området. Det finns sådana här mer orimliga konkurrenssituationer, som till exempel i Valbo. Jag får nöja mig med svaret så länge.

Jag vill fråga ministern, som har ett inlägg kvar, om utredningen får parlamentariska inslag. Jag tror att det ur demokratisynpunkt är bra om det blir en bredd i bedömningarna redan på utredningsstadiet. Då kan vi till och med komma fram till gemensamma förslag.

Jag vill tacka jordbruksministern för debatten.

Anf. 37 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Jag har goda erfarenheter av utredningar med parlamentariskt inslag. Jag tycker att det är särskilt värdefullt när det är stora principiella frågor kring utveckling av jordbrukspolitiken, utveckling av miljö- och landsbygdspolitiken. I det här fallet tycker vi att vi har en hel del underlag att utgå ifrån. Det är ju mer en organisatorisk fråga, hur man effektivt ska kunna bygga en organisation, för att uppnå de mål som vi är så överens om.

Det raka svaret på den sista frågan är att vi har tänkt oss en särskild utredare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 38 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Sven Gunnar Persson har ställt fem frågor om EU:s reform av sockerregleringen. Den första frågan gäller på vilket sätt hänsyn har tagits till konsekvenserna för svenska betodlare och de fattigaste ländernas sockerrörsodlare när regeringen drivit på för en mer omfattande reformering av marknadsordningen för socker än vad som ligger för handen. Den andra frågan är vilka åtgärder som kommer att vidtas för att motverka de negativa konsekvenserna för svensk sockerbetsodling som blir konsekvensen av reformeringen av EU:s sockerpolitik. Den tredje frågan gäller vilka åtgärder som kommer att vidtas för att skydda de fattiga MUL- och AVS-ländernas möjligheter att exportera socker till EU. Den fjärde frågan är på vilket sätt de ekonomiska konsekvenserna av den linje Sverige driver i förhandlingarna kring reformen av sockersektorn för producenterna i MUL, AVS och Sverige, respektive de stora konsumenterna i form av bland annat den internationella läsk- och godisindustrin, kommer att redovisas. Den femte frågan är vilka åtgärder som kommer att vidtas för att säkra en alternativ användning av sockerbetor för etanolproduktion.

Sedan lång tid pågår inom EU ett aktivt arbete för att reformera den gemensamma jordbrukspolitiken. Detta ligger i linje med riksdagens beslut att Sverige ska verka för att den gemensamma jordbrukspolitiken ska reformeras. Ofta har kritiken varit att reformerna kommit för sent och är alltför blygsamma. Denna kritik är synnerligen berättigad vad gäller sockerregleringen. Sockersektorn är i dag en av de få oreformerade jordbrukssektorerna. Priset inom EU på socker ligger två till tre gånger över världsmarknadspriset. Samtidigt är produktionen reglerad i nationella och individuella produktionskvoter. Den relativt mycket goda lönsamheten har i stor utsträckning kapitaliserats i kvotvärden som på sikt hotar lantbrukets långsiktiga konkurrenskraft. Regleringen har även lett till en oligopolmarknad, som ytterligare varit till skada för konsumenterna utöver det höga reglerade priset. Regleringen har dessutom varit till stor skada för tredjeländer, och min uppfattning är klar; inte minst för u-länderna är en reform nödvändig. Även yttre påtryckningar från WTO gör att en reform är nödvändig. Inom kort kommer ett panelutslag som förväntas klarlägga att EU:s sockerreglering är oförenlig med WTO-reglerna.

Jag vill understryka att Sverige inte driver på en mer omfattande reformering utan Sveriges linje i förhandlingarna är i huvudsak i linje med det reformalternativ som kommissionen presenterat och jämfört med till exempel Danmark tycker Sverige att det behövs en längre anpassningsperiod för sockersektorn. Sverige har verkat för att reformen ska vara balanserad för såväl producenter i olika delar av världen som för konsumenter och skattebetalare. Regeringen har även fått stöd för denna handlingslinje i riksdagens EU-nämnd.

Betodlingen i Sverige är en av de mest lönsamma grödorna och var så redan innan EU-medlemskapet då priset steg med 40 %. Den kompensations som föreslås komma att utgå är generös med tanke på detta. Svensk betodling bedöms av både kommissionen och i svenska analyser kunna fortleva, dock något reducerad.

Vad gäller frågan om vilka åtgärder som kommer att vidtas för att skydda de fattiga MUL- och AVS-ländernas möjligheter att exportera socker till EU vill jag upprepa behovet av en reform. Det är oundvikligt att den resulterar i att vissa länder blir tvungna att överväga om det är klokt att fortsätta med sockerproduktion eller gå över till andra alternativ. Den handlingsplan som kommissionen lagt fram innebär att varje land analyseras individuellt för att hitta stöd under en övergångsperiod som passar det enskilda landet.

Frågan om åtgärder för att använda sockerbeter för etanolproduktion ingår i regeringens prioriterade satsningar på förnyelsebara energislag. Ett utredningsarbete pågår för närvarande inom jordbruksdepartementet.

Anf. 39 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Tack så mycket, ministern, för svaret. Det finns en ganska bred uppfattning om att det finns ett behov av reformering av sockersektorn. Det säger producenter, industrin och även konsumentintressena.

Det finns dock mycket som talar för att de mål som man sätter upp för den här reformen inte nås. De kommer inte konsumenterna till del eftersom marginalerna och pengarna stannar i de stora multinationella läsk- och godisföretagens fickor. Det handlar om en överföring på 3–4 miljarder kronor per år.

Det har kommit stark kritik mot kommissionens förslag, det förslag som Sverige så livligt ställer sig bakom och hejar på.

Det har kommit en stark kritik från de fattigaste länderna, från Afrika, Västindien och Stillehavsöländerna som är med i sockerprotokollet. De får nu sälja till rejält sänkta priser för sin garanterade export till EU.

Det har också kommit stark kritik från de minst utvecklade länderna som finns inom ramen för EBA-avtalet, Everything But Arms. De hoppas på möjligheten till export till rimliga priser. I AVS-länderna är det en av de riktigt få hållbara grödorna, och inom EBA har man tänkt att detta skulle vara en mycket viktig ingrediens i EBA-avtalets fullföljande.

Det har dessutom kommit stark kritik från det svenska jordbruket och naturligtvis från betodlarna. De befärar att svensk konkurrenskraft minskar. Man drar undan möjligheterna från de familjejordbruk som är starkt beroende av sockerbetan som en lönsam produkt för att över huvud taget kunna driva sin verksamhet vidare.

Det har kommit stark kritik från Lutherhjälpen. Man säger att samtidigt som förslaget inte garanterar att subventionerad export upphör får det allvarliga konsekvenser i de u-länder som exporterar och som hoppas att kunna exportera till EU. Dessutom drabbar det odlare i EU-länder på ett ganska dramatiskt sätt. Man föreslår en mindre och långsammare prissänkning och en rejäl kompensation till svenska odlare för att de ska kunna hålla landskapet öppet och jordbruket i gång.

I svaret talar jordbruksministern om att det är en lönsam gröda. Det är anmärkningsvärt att hon nu hittar ytterligare ett område att sätta klorna i när det gäller lönsamhet i jordbruket. Hon lyckas ju rätt så bra på andra områden där den svenska lönsamheten, jämfört med i andra länder, är ganska låg. Förutsättningarna för att driva svenskt jordbruk – kostnads-läge och annat – försvårar för konkurrenskraften.

Familjejordbruk där kanske 75 % av täckningsbidraget, trots att man odlar kanske 20 % av gårdens areal, är totalt beroende av denna lönsamma gröda riskerar nu att få lägga ned sin verksamhet.

När nu den här reformen så småningom ska genomföras – dock på ett mindre omfattande sätt, hoppas jag – är det viktigt att kompensationen stannar vid de gårdar som drabbas för att inte familjejordbrukare och andra måste upphöra med sin verksamhet.

Är ministern beredd att lyssna på och följa rekommendationerna från u-länderna, från Lutherhjälpen, från Europaparlamentet och från de landshövdingar som har skrivit brev och vädjat till ministern om hur reformen bör genomföras?

Anf. 40 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Det har funnits få glädjeämnen för lantbrukarna i Kristianstadsbygden under de senaste åren. Men ett glädjeämne har ändå varit sockerbetorna. Denna odling tillsammans med potatisodlingen har varit basen i ekonomin. Men nu tornar de mörka molnen upp sig, något som redovisas på ett bra sätt i Sven Gunnars interpellation.

Låt mig då presentera några lokala följder för Kristianstads kommun. Det är exempel som har sin motsvarighet också i andra berörda kommuner.

Låt mig också påminna om de debatter som jag och andra har haft med ministern när det gäller att bevara det öppna landskapet. Vi har gång på gång betonat hur alla behövs, alltifrån de betande djuren till olika grödor.

Försämrade sockerbetsodling kostar Kristianstads kommun 9 miljoner i minskade skatteintäkter per år.

Miljön försämras. Jag tänker då på utlakning av kväve till våra vattendrag. Vi har många sådana i Kristianstadstrakten, så det är en viktig miljöfråga.

Ur utlakningssynpunkt är betgrödan den absolut bästa tack vare ett djupt och effektivt rotsystem som tar upp näring långt fram på hösten.

Vi vet också att sockerbetsodling är bra för växtföljden.

Jag skulle önska att jordbruksministern vid sitt aviserade besök för att studera minknäringen i västra Blekinge gör en avstickare till Kristianstadsbygden på andra sidan gränsen för att bättre kunna förstå lantbrukarnas oro inför framtiden. Säg då inte: Ni kan odla något annat i stället. Det uppskattas inte av människor som har satsat stora belopp i maskinell utrustning. Det finns inga realistiska alternativ till sockerbetor i växelbruket.

Andra som också borde få komma till tals är alla som genom olika transporter är involverade i sockerbetsbranschen. Transporter till sockerbruken och transporter därifrån – av till exempel betmassa – sysselsätter många. Hur blir det med deras jobb i framtiden? En minskning av betodlingen slår hårt också mot många andra näringar.

Sedan vore jag tacksam om ministern kunde förtydliga orden i sitt svar: Svensk betodling bedöms kunna fortleva, dock något reducerad. Vad innebär ”något reducerad”?

Så över till den alternativa användningen. Vilka visioner har ministern om sockerbetor för till exempel etanolproduktion, biogas och sockerbetor som ett medel för halkbekämpning?

Sven Gunnar har redan berört de fattiga ländernas situation, och det är viktigt att vi inte glömmer bort de fattigaste länderna, till exempel Moçambique.

Svensk sockerbetsodling är oerhört viktig för landet, men vi behöver få konkurrens på lika villkor gentemot övriga EU-länder. Det behövs en framtidsytande politik för bioetanolen och inte en snedvriden konkurrens som slår ut den viktiga betodlingen här i Sverige.

Jag undrar om ministern är beredd att ta krafttag och verka för en sådan politik.

Anf. 41 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Låt mig börja med effekterna för det svenska jordbruket. Jag tycker att både Sven Gunnar Persson och Lars-Ivar Ericson målar upp en skräckbild som inte har sin motsvarighet i verkligheten. Det är nämligen så att sockerbetan är en av de lönsammaste grödorna i Sverige. Så var det redan innan vi blev EU-medlemmar. Den gången höjdes ju priset med 40 %. Genom den reform som vi genomförde den 1 januari i år kommer också sockerbetsodlarna i åtnjutande av det frikopplade stödet enligt den regionmodell som vi tillämpar.

Det har gjorts analyser av hur effekterna kommer att bli för Sverige. Och kommissionen har i sin konsekvensanalys kommit fram till att Sverige skulle vara ett av de sista länderna att upphöra med sockerproduktion, att vi har goda förutsättningar. Det är också den svenska regeringens bedömning. Vi har också fått en högre avkastning. Vi har duktiga bönder i Sverige. Vi har gjort investeringar. På det sättet har vår konkurrenskraft ökat. Och när det gäller Skåne är förutsättningarna goda.

Detta med något reducerad produktion handlar bland annat om produktionen på en ö, Gotland, där man redan i dag har vissa svårigheter genom transportkostnaderna. Där finns i dag ett miljöstöd. Det är klart att vi framöver får fundera på vad som kan behövas för att stötta den gotländska odlingen av sockerbetor.

Lönsamheten är alltså god, och de svenska sockerbetsodlarna ska ha tillförsikt. Det finns goda förutsättningar att fortsätta med produktionen.

Sedan handlar det också om u-ländernas situation. Jag och den svenska regeringen är mycket engagerade i frågan. Vi vill på alla sätt stötta u-länderna, och vi vill göra det på ett sätt så att det blir långsiktigt hållbart.

Jag har stor respekt för de förslag som har kommit fram, bland annat genom olika kyrkliga initiativ. Men jag tycker att man finner kortsiktiga lösningar och att det finns bättre lösningar som ger oss en möjlighet att reformera sockersektorn och ändå ge stöd till utvecklingsländerna. Jag vill understryka att det har fattats beslut om att det från och med år 2009 ska vara en helt fri import för de mest utsatta u-länderna. Det är en stor tillgång för de länderna.

Vidare finns det en handlingsplan som kommissionen arbetar med. Man funderar nu också på vilka resurser som ska finnas till förfogande för att diversifiera jordbruket och inte göra jordbruket i de här länderna så ensidigt beroende av sockerproduktionen, utan de ska också kunna ha utrymme för att satsa på andra grödor. Det är så vi hjälper u-länderna. Det är så vi får en långsiktigt hållbar lösning.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

När det sedan gäller vad konsumenterna kan få ut av det här har vi i dag i stort sett monopol i beredningsledet. Vi har också en så kallad tyst samverkan, *tacit collusion* som det heter på konkurrensspråk, som är väldigt olycklig. Man kan då säga: Men förädlingsindustrin är ju också så koncentrerad att konsumenterna inte kommer att få ut så mycket av det här. Här är det intressant att göra en jämförelse med Norge, skillnaden i läskkostnader i Norge och i Sverige. Och visst är det så att de stora multinationella företagen använder socker. Men det är också en väldigt viktig ingrediens i annan beredningsindustri, så jag är övertygad om att det här kommer att få effekter i konsumentleden.

Anf. 42 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jordbruksministern återkommer till den stora lönsamheten i produktionen. Och visst är den här grödan som sådan lönsam, men den odlas ju på ett sätt som gör att den är en liten del av en gårds totala produktion. Siffror visar att täckningsbidraget innan man tar ut den egna lönen på en sådan gård kanske är i genomsnitt 100 000 kr, och sockerbetan står för 75 % av den vinsten, om jag får uttrycka det så, och sedan ska man ta ut sin lön. Det är självklart så att om priset minskas radikalt, såsom jordbruksministern vill, kommer möjligheten att överleva på den gården att minska dramatiskt. Jag tror inte att jordbruksministern vill leva på samma lön som jordbrukaren med de väldigt, väldigt lönsamma sockerbetorna, som hon påstår, när lönen är 100 000 kr.

Jordbruksministern är med sitt väldigt tydliga sätt att driva den här frågan ett hot mot en del av näringen, och det beklagar jag. Vi har sett att till följd av NTR-reformen har lönsamheten på flera områden minskat. Mjölproduktionen är hotad på många håll. Spannmålen visar fel siffror i Mellansverige. I köttproduktionen har man det väldigt tufft. Nu är det tydligen dags för jordbruksministern att också gripa sig an dem som råkar ha sockerbetor på markerna för att minska lönsamheten, minska förutsättningarna för företagande och verksamhet på landsbygden.

Jag tycker att det engagemang för de fattiga länderna som jordbruksministern säger sig ha skulle kunna ta sig uttryck i att man ger dem förutsättningar, att man ger hjälp till självhjälp och uppmuntrar det företagande och den verksamhet som faktiskt håller på att växa fram kring grödor som har mycket goda förutsättningar att bli en del av en växande ekonomi i både AVS-länderna och de minst utvecklade länderna, MULLänderna. Nej, de ska inte få möjligheten till ett vettigt pris, till kvoter i EU, utan de ska även fortsättningsvis få vara beroende av bistånd. Det är goda gåvors givare som år efter år när man beslutar om bistånd i budgetar kanske får låta bli att göra utbetalningar på grund av utgiftstak eller annat. Nu är det väl kanske inte fallet inom EU, men för vår del. Man ger allmosor från den rika världen i stället för att ge dem möjlighet att bygga upp en industri och en verksamhet som de kan leva på.

Jag tycker att det vore angeläget att ministern gav oss ett besked här i dag om hur hon vill se inriktningen på kompensationen för de svenska betodlarna. Kommer hon att förorda ett system i Sverige där kompensationen får stanna på gårdsnivå, med avdrag för de grundbelopp som man har fått efter NTR-reformen? Eller tänker hon regionalisera kompensationen?

Anf. 43 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Jag har svårt att acceptera ministrarnas ord om att vi skulle måla upp en skräckbild. Jag tycker att vi däremot målar upp en allvarlig bild. Vi vet hur situationen är för betodlarna.

Sockerbetsodlingen är en viktig ekonomisk motor i det skånska lantbruket, och vi vet att en minskad odling skulle slå hårt också mot andra näringar. Vi kan också förmoda att det blir en utslagning av odlare som har mindre skörd än genomsnittet och odlare med långa transporter.

Vi har redan betonat betodlingens positiva inverkan på miljön. Jag vill också erinra om de möjligheter som skapas för många av jordbrukslandskapets fågelarter och att betgrödan är en viktig skyddsgröda för fältfågel och fältvilt. Ja, betodlingen bidrar aktivt till ett rikt och diversifierat djurliv.

Jag noterar att ministern inte kan ange några realistiska alternativ till sockerbetan i växelbruket. Men vi får ändå hoppas att denna debatt kommer att leda fram till att Sveriges sockerbetsodlare återigen kan känna hopp inför framtiden och att regeringen nu kraftfullt kommer att slå vakt om sockerbetsodlingen som ett viktigt medel för tillväxt och välfärd och för att vi ska kunna bevara de öppna landskap som vi så väl behöver.

Anf. 44 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag blir väldigt besviken när Sven Gunnar Persson raljerar med bistånd på det sätt som han gör. För det är klart att något som vi är stolta över i Sverige är att vi förmår att bidra med en stor del av vårt välstånd till länder som behöver.

Sedan har jag ingen annan uppfattning än Sven Gunnar Persson när det gäller att vi ska ge hjälp till självhjälp. Det var precis det jag sade. Men jag tycker inte att vi ska välja det kortsiktiga, enkla alternativet och säga att vi nu ska ha en dubbel reglering inom EU, en ännu mer komplicerad reglering, för att de här länderna ska fortsätta att producera socker. Det jag säger är att vi måste ta vara på möjligheten att diversifiera jordbruket i de här länderna. Detta jordbruk är viktigt för att de här länderna ska kunna bygga upp sina ekonomier och bygga ett välstånd.

Jag är väldigt glad över att kommissionen har en beredskap för att underlätta övergången för de här länderna till ett mer effektivt jordbruk. Några av dem kommer att kunna fortsätta producera socker. De är effektiva på den marknaden. Andra länder behöver hjälp till en omställning som gör att de producerar andra grödor. Man kan inte dra de här länderna över en kam, och det är inte heller alla utvecklingsländer som får hjälp av de preferensavtal som man har med EU. Därför är det viktigt att vi tittar på de här länderna individuellt, och jag vill understryka att den svenska regeringen vill ge det stöd som behövs för att de ska kunna utveckla sina jordbruk.

När det sedan gäller det svenska jordbruket genomförde vi en jordbruksreform i år, den 1 januari. Denna jordbrukspolitik stod på tre ben; konkurrenskraftigt svenskt jordbruk, levande landsbygd och solidaritet med andra länder. Jag är mycket medveten om att den reformen ger påfrestningar för det svenska jordbruket. Jag hade nyligen ett seminarium tillsammans med näringen, tillsammans med LRF, där vi tittade noga på kostnadsbilden för svenskt jordbruk och kostnadsnackdelar som svenskt

Prot. 2004/05:110

22 april

*Svar på
interpellationer*

jordbruk kan ha i jämförelse med andra länder inom EU, så kallade *benchmarking*-projekt.

Vad vi kan konstatera är att i vissa avseenden har vi nackdelar, i andra avseenden fördelar. Det handlar inte bara om regelverk. Det handlar inte bara om olika typer av krav från det offentliga. Det handlar om priser på marknaden, som foderpriser. Det handlar också väldigt mycket om den enskilde företagarens möjligheter att arbeta effektivt.

Om man sedan tittar på helheten så ska vi visst se till att ta till vara alla möjligheter att skapa den här konkurrenskraften och sänka kostnaderna. Den svenska regeringen bidrog med något som är väldigt väsentligt den 1 januari i år: en sänkt dieselskatt.

Det finns mycket att göra. Vi ska ha den här bevakningen. Men hur man kan säga att vi inte kan odla sockerbetor på ett lönsamt sätt i Skåne efter en reduktion av priset, där det kommer en kompensation enligt kommissionens förslag, till 60 %, det förstår jag inte. Sockerbetan kommer att vara en viktig gröda i Skåne. Den kommer att vara ett viktigt komplement på de här gårdarna också i framtiden. Vi kommer att ha en pressad kostnadsbild, men den måste vi hantera på ett klokt sätt.

Anf. 45 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag raljerade inte över biståndet. Jag är en stark förespråkare av bistånd. Men jag kritiserade att ministern med öppna ögon vill ha en lösning som går från beroende av produktion och betalt för verksamhet till bistånd och goda gåvor.

Ministern kritiserar mig för att vara kortsiktig i min syn på detta. Det kortsiktiga är ju att snabbt genomföra en reform. Ministern ville gå snabbare fram än kommissionen när det gäller att avskaffa kvoterna enligt dokument från juni 2004. Det är kortsiktigt att snabbt dra undan möjligheterna från dem som nu producerar socker när det finns mer långsiktigt hållbara sätt att genomföra en sådan här reform på, som ju vi, producenterna, industrin och politikerna, är ense om behöver göras.

Det går att nå målen genom att ha en balanserad, omfördelad kvot-historia med MUL- och AVS-länderna. Det handlar om att ha en långsammare prissänkningstakt för att man ska kunna anpassa sig och att ha en kompensation på gårdsnivå till sockerbetsodlarna i Sverige – blir det på gårdsnivå, ministern? Det handlar också om att satsa på forskning och utveckling av alternativ användning för energiändamål, för stärkelse- och fiberändamål och när det gäller trafiksäkerheten.

Jag vill vädja till ministern att i det fortsatta arbetet nere i ministerrådet lyssna på och följa råden från de fattigaste länderna, från Lutherhjälpen, från Europaparlamentet, från de svenska betodlarna och från Lars-Ivar Ericson och mig.

Anf. 46 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Jag måste tydligen än en gång upprepa att det inte handlar om ett bistånd som inte skulle innebära att de här länderna får hjälp till självhjälp. När vi från svensk sida talar om att vi inte tycker att det är en bra lösning att låsa in de här länderna i en sockerproduktion utan att det är bättre att ge de länder som inte kan få en lönsam sockerproduktion möjlighet att satsa på andra grödor innebär det inte att vi ger pengar som

någon allmosa, som Sven Gunnar Persson säger. Det handlar om att hjälpa till att bygga upp verksamheten.

Sverige går inte snabbare fram. Vi har ju lagt på ett år extra i förhållande till kommissionens förslag. Det måste vara en missuppfattning att Sverige går snabbare fram.

Jag ska allra sist bara säga något ytterligare. Jag har inte tidigare kommenterat detta med forskning, utveckling och satsning på förnyelsebar energi. Det här tycker vi från regeringens sida är ett mycket angeläget område. Vi har ett utredningsarbete som just nu pågår. Det har framför allt varit andra grödor som har stått i fokus tidigare beroende på att det har varit svårt att få en lönsam produktion utifrån sockerbetorna. Det kan säkert ändra sig i takt med att jordbrukspolitiken inom EU också ändrar sig. Det är något som regeringen har med i sitt fortsatta utredningsarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

10 § Svar på interpellation 2004/05:510 om palestinska identitetshandlingar

Anf. 47 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Yvonne Ruwaida har frågat statsrådet Barbro Holmberg hur hon avser att agera för att, som frågan uppfattats, palestinska identitetshandlingar ska godtas vid ansökan om svenskt medborgarskap. Frågan har ställts mot bakgrund av att identitetskravet har bedömts olika vid ansökan om uppehållstillstånd och medborgarskap. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på frågan.

Jag kan inte uttala mig i enskilda ärenden men håller med Yvonne Ruwaida om att det för den enskilde individen kan te sig som underligt att man i det ena fallet är identifierad men inte i det andra. Jag vill gärna ta det här tillfället i akt att beskriva hur lagstiftning och praxis på det här området ser ut.

Jag börjar med frågan om uppehållstillstånd. När ett ärende om uppehållstillstånd prövas, handlar det oftast om att någon ansöker om asyl här. Myndigheterna ska då avgöra om personen är i behov av skydd. Den sökande ska göra troligt att han eller hon har ett skyddsbehov. En avgörande faktor är då naturligtvis att den sökande kan visa sin identitet samt varifrån han eller hon kommer. Detta kan göras på flera olika sätt och oftast är det efter en samlad bedömning som man kommer fram till att personen i fråga har ett skyddsbehov.

Att bevilja en utländsk medborgare svenskt medborgarskap är en helt annan fråga. Här har lagstiftaren ställt upp ett absolut krav på att identiteten ska vara styrkt.

Bakgrunden till den striktare identitetsprövningen vid medborgarskap har att göra med att ett svenskt medborgarskap inte kan återkallas, även om det visar sig att medborgarskapet har beviljats i felaktig identitet.

Kravet på styrkt identitet framgår av 11 § lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. Identitetsprövningen är enligt praxis förhållandevis noggrann och innebär att det som regel krävs ett hemlandspass eller en foto-försedd identitetshandling utfärdad av myndighet i hemlandet.

Det finns emellertid en möjlighet att få dispens från villkoret om styrkt identitet, men då krävs något längre hemvistid i landet. Enligt 12 § lagen om svenskt medborgarskap kan en sökande som inte kan styrka sin identitet beviljas svenskt medborgarskap, om han eller hon sedan åtta år har hemvist här i landet och gör sannolikt att den uppgivna identiteten är riktig. Denna dispensregel infördes för sex år sedan för att möjliggöra för personer som inte kan styrka sin identitet att ändå få svenskt medborgarskap.

Praxis i fråga om den närmare innebörden av identitetskravet i medborgarskapsärenden utformas av Migrationsverket och Utlänningsnämnden. Regeringen kan påverka tillämpningen av medborgarskapslagen endast om Migrationsverket eller Utlänningsnämnden överlämnar ett ärende till regeringen för vägledande beslut. Genom ett sådant överlämnande kan frågan om innebörden av identitetskravet komma under regeringens prövning.

Anf. 48 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tänker här inte diskutera medborgarskapslagen därför att jag kan hålla med om att när man ska bli svensk medborgare bör man kunna visa vilken identitet man har.

Däremot tycker jag att Migrationsverkets agerande i denna fråga är lite lustigt. Låt mig förklara varför.

Alla dessa palestinier som kommer från Västbanken och Gaza har styrkt sin identitet. Det framgår också av deras permanenta uppehållstillstånd att de har styrkt sin identitet. Det har de gjort genom att uppvisa palestinskt pass, palestinskt identitetskort och födelseattest. I vissa fall har de också lämnat in skolbetyg, kursintyg samt passerkort utfärdat av den israeliska ockupationsmakten samt i vissa fall även en handling från FN.

Men dessa personer får permanent uppehållstillstånd, och Migrationsverkets asylavdelning säger att de har styrkt sin identitet. Det finns inget tvivel om deras identitet.

På medborgarskapsenheten på Migrationsverket ger man rutinmässigt ett standardsvar till de palestinier som söker om svenskt medborgarskap. Man skriver följande:

Du har ansökt om svenskt medborgarskap och lämnat in palestinskt pass, palestinskt identitetskort och födelseattest.

I vissa fall även de andra intygen.

Man skriver vidare:

Eftersom Sverige inte erkänner Palestina anses du inte ha styrkt din identitet.

I och med att dessa personer kommer från Gaza och Västbanken blir de alltså diskriminerade om den enheten säger att det inte handlar om att man hävdar att dessa identitetshandlingar inte är fullgoda utan att det handlar om att Palestina inte finns. Den diskussionen förekommer inte på asylenheten, men den finns på medborgarskapsenheten.

Detta har lett till att alla palestinier från Gaza och Västbanken som betalar sin avgift på 1 500 kr får ett rutinmässigt avslag, vilket man borde ha kunnat berätta för dem innan de sökte eller åtminstone gett dem pengarna tillbaka.

Men det viktigaste här är att jag inte tycker att det är rätt att Migrationsverkets medborgarskapsavdelning har inställningen att det är på grund av att Sverige inte har erkänt Palestina som dessa personer inte anses ha styrkt sin identitet. Man utgår bland annat från att det inte finns någon palestinsk ambassad i Sverige. Det finns bara ett generalkonsulat. Alltså har den svenska regeringen inte bedömt att Palestina finns.

Jag tror inte att detta är intentionen bakom regeringens och bakom UD:s agerande, utan jag tror att det handlar om en kultur som har utvecklats att man gör på detta vis.

Jag undrar om man från ministrarnas sida kan tänka sig att ändra reglerna så att sådant här inte ska kunna förekomma.

Anf. 49 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Det finns en möjlighet för regeringen att ändra reglerna, och det är när myndigheten själv begär en sådan prövning.

Jag förstår att Yvonne Ruwaida driver dessa enskilda fall. Jag är förhindrad att kommentera de enskilda fallen helt enkelt därför att jag som representant för regeringen inte kan styra tillämpningen av lagen.

Jag tycker att det är bra att Yvonne Ruwaida vänder sig till myndigheten och att man också överklagar. Myndigheten kan sedan vända sig till regeringen för en prövning av praxis, och en sådan prövning görs också några gånger per år.

Det finns också palestinier som beviljas medborgarskap i Sverige. Vi har en praxis som säger att om man inte kan styrka identiteten enligt den praxis som används kan man få det om man är här ytterligare några år. Det finns också en del personer från Västbanken och Gaza som därigenom har fått ett medborgarskap i Sverige.

Men jag kanske gör Yvonne Ruwaida besviken på den punkten när jag upprepar att regeringen inte får påverka myndigheternas beslut i enskilda ärenden. Vad vi kan göra är att agera om vi får en förfrågan från en myndighet. Jag kan inte heller här förespegla vad en sådan prövning skulle leda till.

Anf. 50 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Asylenheten på Migrationsverket anser att dessa personer har styrkt sin identitet. Men medborgarskapsenheten prövar inte ens om identiteten är styrkt. Det sker rutinmässigt som en sorts strukturell diskriminering därför att Palestina inte finns. Det förhållningssättet har inte asylenheten. Den skulle kunna ge permanent uppehållstillstånd utifrån att man säger att bedömningen är att dessa personer har skyddsskäl och att de kanske kan påvisa vilka de är. Men man säger inte att de har styrkt sin identitet. Men dessa palestinier säger att de har styrkt sin identitet. Asylenheten hävdar inte att de inte kan göra det därför att Palestina inte finns. Men medborgarskapsenheten gör det.

För mig handlar detta egentligen inte ens om praxis, utan det handlar om att jag tycker att det är väldigt underligt att man på samma myndighet har så olika ageranden i relation till om Sverige har Palestina eller inte.

Detta är någonting som jag och andra naturligtvis kommer att gå vidare med. Men jag tycker ändå att det är värt att diskutera det här med ministrarna. Det handlar faktiskt om en sorts strukturell diskriminering.

Jag nöjer mig inte med att man i vissa fall kan använda möjligheten att vänta lite längre och sedan kanske få medborgarskap. Jag tycker ändå att det ska finnas en konsekvens i det agerande som myndigheter har.

Om det inte sker en förändring, tycker jag att man i framtiden, jag säger inte att man måste göra det nu, borde överväga att ha tydliga riktlinjer till myndigheter i denna typ av frågor.

Anf. 51 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Som jag sade i mitt interpellationssvar är det en skillnad i fråga om behovet av en styrkt identitetshandling när det gäller asylprövning och när det gäller medborgarskap. Jag kan inte spekulera i om det är utifrån styrkan i identitetshandlingarna som man har kommit till två olika slutsatser såsom Yvonne Ruwaida refererar. Jag vill bara understryka att när det gäller asylprövningen handlar det om en prövning av att ge skydd. Där har man som mål att styrka identiteten. Men det är inte samma krav som när det gäller ett medborgarskap. Och skälet till att det är så strikt när det gäller medborgarskap handlar bland annat om att vi i Sverige i dag har en ordning där vi inte kan ompröva ett medborgarskap även om det visar sig att någon har fått det på oriktiga grunder. I sammanhanget kan jag också nämna att vi nu ser över den lagstiftningen.

Men jag vill komma tillbaka till att jag kan förstå Yvonne Ruwaida som driver dessa enskilda fall. Jag tror att det är bra att myndigheten uppmärksammas på det. Om myndigheten vill ha vägledning i dessa fall kan man vända sig till regeringen. Det gör man i dessa fall, och jag utgår från att man också följer utvecklingen i Palestina när man hänvisar till att palestinska myndigheter inte har behörighet som hemlandsmyndighet.

Anf. 52 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå upp igen, men jag vill påpeka vissa saker. Det är nämligen så att jag inte har hört att Migrationsverkets medborgarskapsenhet har sagt att de inte kan styrka identiteten därför att de inte litar på den palestinska myndighetens utfärdande av palestinska pass. Man säger bara: Palestina finns inte, det är inte erkänt som en stat. Det är det som jag tycker är anmärkningsvärt.

Det är också anmärkningsvärt att man faktiskt från Migrationsverkets medborgarskapsenhet behandlar palestinerna på ett väldigt felaktigt sätt. Man säger till de här palestinerna: Ja, men gå till den israeliska ambassaden och skaffa dig identitetshandlingar eller styrkande av din identitet. Vissa är så desperata att de har gjort det. På israeliska ambassaden – Israel är ju en ockupationsmakt – skrattar man bara åt dem. Man har inget intresse av att hjälpa palestinier i utlandet att få medborgarskap i andra länder, även om man kanske är intresserad av att palestinerna flyttar från Gaza och Västbanken, men det är en annan diskussion.

Jag kommer att följa den här frågan och se hur den utvecklar sig. Jag hoppas att den här typen av strukturell diskriminering försvinner från våra myndigheter.

Anf. 53 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Avslutningsvis tycker jag att det är bra att Yvonne Ruwaida följer de här frågorna. Är det så att myndigheten vill ha vägledning

i de här frågorna för att få ett enskilt fall prövat är regeringen naturligtvis beredd att pröva det. Så skulle jag vilja avsluta vårt samtal.

Prot. 2004/05:110
22 april

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

11 § Svar på interpellation 2004/05:502 om den nordiska språkförståelsen

Anf. 54 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Tuve Skånberg har frågat statsrådet Leif Pagrotsky vilka åtgärder han avser att vidta för att öka grannspråksförståelsen i Sverige. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

Nordiska språkrådet har på uppdrag av Nordiska kulturfonden utrett språkförståelsen i Norden i dag som ett led i projektet Internordisk språkförståelse i en tid med ökad internationalisering, INS. INS-projektet har haft flera syften, bland annat att mäta den faktiska grannspråksförståelsen bland människor i Skandinavien, att mäta språkförståelsen bland dem som har ett av de tre stora skandinaviska språken som andraspråk och att undersöka vilken roll kontakten med andra nordiska länder eller språk spelar för språkförståelsen.

Det preliminära resultatet visar att ungdomarna i Färöarna och Norge klarar sig bäst vad gäller nordisk grannspråksförståelse. Finland hamnar lägst, vad avser de finskspråkiga ungdomarna, följt av Danmark, Island, Grönland, Svenskfinland och Sverige. Svenska ungdomar hamnar därmed på tredje plats. Endast ett fåtal av de insamlade variablerna är ännu bearbetade. En slutrapport väntas till hösten. Det är mycket viktigt att alla variabler blir redovisade och analyserade innan definitiva slutsatser dras.

De preliminära resultaten visar bland annat att svenska elever inte tycks få tillräckligt mycket undervisning i de övriga nordiska språken, vilket naturligtvis är bekymmersamt. Det är självklart viktigt att barn och ungdomar i Sverige i skolan får kunskaper om de övriga nordiska länderna och om skillnaderna mellan de nordiska språken. Sådana kunskapsmål ingår i kursplanerna för bland annat svenska, geografi, historia och samhällskunskap. I ämnet svenska finns således mål om nordisk språkförståelse både för grundskolan och för gymnasieskolan. Ett av målen att sträva mot i gymnasieskolans kärnämne är att eleven ska uppöva sin förmåga att förstå talad och skriven norska och danska och få kännedom om litteratur, språk och språksituation i hela Norden inklusive minoritetsspråken i Sverige. Undervisningen ska planeras utifrån målen att sträva mot. Skillnader i språken kan och bör därför tas upp i undervisningen. Även i de nationella proven i svenska ingår texter på grannspråken. Således är kursplanerna så uppbyggda att alla elever ska få grannspråksundervisning, även om kunskaperna ej ingår i bedömningsunderlaget för betyget Godkänt.

Jag anser att det vore önskvärt om vi obehindrat kunde kommunicera med varandra på våra egna språk i Norden i stället för att använda engelska. För att ungdomar ska bli intresserade av att lära sig svenska, danska eller norska förutsätts att de upplever sig ingå i en nordisk ge-

men skap. Om inte grannspråkskunskaperna riktigt räcker till för att man ska kunna delta i utbyten eller andra kontakter kan det vara nödvändigt att kommunicera på engelska för att åstadkomma detta. Inget land får uteslutas från den nordiska gemenskapen på grund av det faktum att våra språk skiljer sig åt. Förutsättningarna för förståelse varierar beroende på språklig bakgrund, språkens släktskap och kulturhistoria. Vi måste därför ha olika lösningar för att öka möjligheterna till kommunikation och gemenskap mellan våra länder i Norden.

Ett förslag till deklaration om nordisk språkpolitik har tagits fram av Nordiska ministerrådet. Jag ser fram emot att diskutera frågan med mina nordiska ministerkolleger.

Anf. 55 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill tacka skolministern för svaret. Det är värdefullt att skolministern så tydligt deklarerar att det är önskvärt att vi obehindrat kan kommunicera med varandra på våra egna språk i Norden i stället för att tala engelska. Tröskeln för att semestra eller studera, bo, arbeta, gifta sig och bilda familj i ett nordiskt grannland ökar dramatiskt om man inte förstår språket där eller kan bli förstådd. Om dialogen ska föras på mitt eller den andres andraspråk, engelskan, blir tröskeln att besöka, bo eller studera i andra länder lika hög i fråga om till exempel Danmark som i fråga om Holland, Polen eller vilket annat land som helst i Europa där vi inte har möjlighet att använda vårt första språk. Vi mister fördelen med grannländerna, och de är som vi vet många. Vi har en geografisk närhet till de nordiska länderna. Vi har en fördel i de korta transporterna och resvägarna. Vi har en kulturell och historisk samhörighet som gör det lättare att förstå och känna samhörighet. Vi har ekonomiska fördelar. Om man till exempel studerar utomlands eller har forskningssamarbete, gör affärer eller har företagsamhet är det en fördel att inte behöva lära sig ny kultur och ett nytt språk.

Vi vet att Sverige ju ligger avlägset inom EU och närmast är en randstat. Vi är ett litet land och en liten språkgrupp i jämförelse med till exempel britter, tyskar, fransmän och polacker. Vi måste utnyttja de fördelar vi har inom Europa. Vi har ett gratisförsprång i de nordiska ländernas gemenskap och språkgemenskap när vi i ett samtal, i en affär eller i en utbildningssituation direkt kan tala på vårt första språk.

Det behövs en mycket kort tid av undervisning och övning för att en svensk elev eller en svensk vuxen ska kunna fungera nära nog obehindrat i övriga nordiska länder. Men vi ser att den kunskapen uppenbarligen saknas och är bristande. Den unga generationen har det sämre än tidigare generationer haft, och det är illavarslande. Om den här övningen, kunskapen och färdigheten saknas måste vi lägga ned mer tid på att lära oss att kommunicera med tyskar och fransmän eller på engelska. Det är en nackdel som vi inte behöver ta tid med, eftersom tid är pengar och tid också innebär möjlighet att få en djupare relation. Dessutom vet vi att den som behärskar flera språk har lättare att lära sig nya. Det är alltså en fördel att skolan följer upp det uppdrag som skolministern skissade.

Jag noterade i svaret att skolministern inte på något sätt ifrågasätter att det är bekymmersamt med situationen. Skolministern sade också att kunskapsmålen ingår i kursplanerna, precis som påpekats, och att kurs-

planerna är uppbyggda så att alla elever ska få grannspråksundervisning. Han är orolig för att det inte sker.

Jag undrar vad skolministern vill göra för att säkerställa att den här oron inte kvarstår som en allmän utsagd oro och som ett bekymmer över situationen. Hur vill ministern säkerställa att de uppsatta målen för språkfärdigheten i nordiska språk verkligen nås? Man kan inte som skolminister bara konstatera att det här finns ett problem. Jag hoppas att skolministern passar på nu och skissar på hur man från departementets sida vill komma till rätta med problemet.

Jag är också en smula orolig för att skolministern öppnar för att acceptera engelskan som kommunikationsspråk inom Norden. Det måste vara en absolut sista utväg.

Anf. 56 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Språkförståelse är viktigt, i synnerhet att vi kan göra oss förstådda med våra nordiska grannar. Det finns i Skåne olika projekt som verkar i den riktningen. Ett sådant är HH-samarbetet, alltså samarbetet mellan Helsingborg och Helsingör, som startade 1995. Syftet är bland annat att skapa tillväxt i området och att vara en del av integrationen i Öresundsregionen. Man vill också stötta samarbetet när det gäller frågor om infrastruktur, turism och kultur. Det förekommer projekt som gör att människor möts över gränser, till exempel skol- och föreningsutbyte.

Men ett bekymmer i detta sammanhang är att flera företrädare för denna delen av Skåne skulle önska att det var mera danskundervisning i de svenska skolorna. Men detta är tydligen inte möjligt enligt bestämmelserna. Man kan alltså inte göra något slags lokal läroplan för Helsingborgstrakten, där man skulle kunna ha mer undervisning i danska.

Jag vill därför fråga ministern om ministern är beredd att verka för att just Helsingborgstrakten skulle kunna bli ett försöksområde med utökad danskundervisning i skolorna. Jag ser av svaret att ministern ibland träffar sina danska kolleger. Då undrar jag om ministern kan tänka sig att ta upp frågan om svenskundervisning i danska skolor. Högskolan i Helsingborg skulle också kunna bli ett tvåspråkigt universitet i nära samarbete med Helsingör. Jag undrar om detta är ett förslag som ministern är beredd att diskutera med sina danska ministerkolleger.

Anf. 57 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Det är väldigt bra, tycker jag, att vi får den här interpellationsdebatten om språkförståelse i dag. Det här är en fråga som har engagerat oss och som engagerar oss varje dag, vi som håller på i Nordiska rådet. Både Tuve och jag sitter med i dess utbildnings- och kulturutskott, och vi har ju fått den här rapporten och sett hur det ser ut. Jag tycker att det också är en upplevelse som man har enskilt, när man har rört sig i de nordiska länderna, att det finns en brist på språkförståelse, framför allt bland dem som är yngre, och det här är ett tilltagande bekymmer, tror jag.

Men först av allt vill jag ändå rikta ett tack till Tuve Skånberg, för interpellationsdebatten, för jag tror att det är väldigt viktigt att vi får detta till stånd, och ett tack till skolministern, som jag tycker väldigt tydligt visar engagemang och förståelse för frågan. Det tror jag är en förutsätt-

Prot. 2004/05:110
22 april

Svar på
interpellationer

ning för att vi i Sverige ska kunna flytta fram positionerna på minister-nivå i ett nordiskt sammanhang och stärker det här på olika sätt.

Men nu till min alldeles specifika fråga kopplad till det och till en liten fundering kring detta. Vi har ju i nordiska sammanhang talat om och tagit på oss ett uppdrag att försöka stärka utbytet, alltså elev- och studentutbytet mellan de nordiska länderna. Då kan man ju tycka att en förutsättning för att kunna få riktig fart på det naturligtvis är att man har en språkförståelse och kan förstå varandra mellan de nordiska länderna, och det är ju riktigt. Men jag tror också att just ett förstärkt utbyte av elever och studenter mellan de nordiska länderna kan vara ett verktyg för att öka språkförståelsen. Jag vet ju att det sker ett ökat utbyte – det har vi ju talat en hel del om och har, som jag sade alldeles nyss, också ett uppdrag att verka för – men jag känner att vi skulle behöva göra lite mer.

Då kommer min fråga till skolministern: Är skolministern beredd att undersöka möjligheterna att på olika sätt stärka utbytet mellan elever i grund- och gymnasieskolan för att på det sättet också kunna få en större språkförståelse?

Anf. 58 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag tror inte att det går att nog understryka vikten av en bra språkutveckling inom samtliga språk. Det är precis som flera av debatttagarna har redovisat: Vi vet att det är så att om man behärskar ett språk är det lättare att lära sig andra språk, och det underlättar språkutvecklingen överlag i skolan – detta naturligtvis i en tid då vårt samhälle blir alltmer internationaliserat, där alltmer utbyte sker över gränserna, också inom Norden. Det är av den anledningen oerhört viktigt att vi också följer upp när det gäller språkutveckling, både när det gäller de nordiska språken och andra delar, till exempel engelska språket och också tyska språket, som jag känner en väldigt stor oro över därför att vi ser en ganska stark nedgång. Samtidigt ser vi en uppgång för till exempel det spanska språket i Sverige.

Jag fick ett flertal frågor som jag nu ska försöka besvara i den ordningsföljd jag fick dem.

När det handlar om åtgärder tycker jag att det är viktigt att vi nu inväntar den slutrapport som kommer i höst så att vi också kan göra en ordentlig utvärdering och en ordentlig analys av de faktorer som ligger bakom den nedgång som vi kan se. Därefter får vi vidta åtgärder. Jag tycker att det ändå är en bra gång att vi, när vi nu ändå tillsammans gör en sådan här undersökning, också är beredda att ta till oss de resultat och analyser som är gjorda där.

På frågan om jag är beredd att bidra till att det sker mer danskundervisning i skolorna i södra Sverige vill jag svara att det redan i dag, inom ramen för de läroplaner vi har, finns stora möjligheter för den enskilda skolan att anordna kurser, utbildningar och lektioner i andra språk, också danska naturligtvis. Det är ett val som skolan själv kan göra. Det som ibland kan vara ett hinder är naturligtvis om det inte finns något intresse från eleverna. Det är väl det som det brukar stupa på, inte att de lagar, regler och läroplaner vi har i dag skulle utgöra något hinder. Det är inget hinder. Finns det ett intresse i skolorna i Helsingborgstrakten så är det naturligtvis fullt möjligt att inrätta kurser i danska.

På den sista frågan om underlättande av utbyte vill jag svara att det är ett faktum att utbytet med andra länder, också inom den nordiska gemenskapen, ökar. Både ungdomar och vuxna åker alltmer över gränserna och vi har ett ökat utbyte – både handelsutbyte men också ett utbyte mellan unga människor och elever. Vi ska naturligtvis göra vad vi kan för att ytterligare öka detta utbyte. Jag tror att det berikar vårt samhälle men också gör det möjligt för den enskilde att kunna växa som individ i mötet med andra människor, över andra landsgränser. Det var också av den anledningen som regeringen i höstas tog ett initiativ för att underlätta ett utbyte just inom den nordiska gemenskapen mellan gymnasieelever. Det är ett fortgående arbete, ett arbete som jag tror är positivt både för den enskilde och för vårt land. Ökad internationalisering är ju en trend som vi har sett i många decennier nu. Den kommer att fortsätta, och det är bra att våra elever är väl rustade för framtiden.

Anf. 59 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Det är en glädje att interpellera och få de öppningar som svaret ju verkligen ger. Jag vill inte minst värdesätta den attityd som skolministern deklarerar om att flera språk är en tillgång, någonting utvecklande, någonting som är positivt för språkförståelsen och inte en börda.

Problemet är ju att vi har mött fördomen från andra håll att det är svårt att lära sig fler språk och att man ska hålla det på en så låg nivå som möjligt. Utöver svenskan kan det vara lämpligt med engelska. Sedan är det bara tungt att släpa på tyska, franska, spanska eller de nordiska språken. Det är naturligtvis ett helt felaktigt tänkande. Vi möter det från våra finska vänner. De kan till exempel säga att det är så svårt för finska ungdomar att lära sig mer än engelska eftersom det är språk från olika familjer. Men det går rakt emot vad pedagogik och vetenskap säger, nämligen att ju fler språk vi kan desto lättare har vi för nästa språk.

Finska ungdomar får alltså lättare att lära sig tyska, holländska och andra germanska språk om de lär sig svenska ordentligt. Då får de känsla för de germanska språken och får lättare att tillägna sig flera språk. Det vill jag välkomna och värdesätta.

Skolministern svarar att han är beredd att vidta åtgärder när frågan har beretts på departementet. Jag måste som riksdagsledamot naturligtvis acceptera att man inte föreslår åtgärder på stående fot, även om jag hade hoppats att det skulle finnas utkast till vad man ska göra för att redan nu kunna vända den oroväckande tendensen.

Redan detta att det finns en interpellation med de svar som skolministern nu har gett kommer att fungera som en signal till skolvärlden. Det är något positivt, och det kommer naturligtvis av de mest ambitiösa lärarna att uppfattas som en viktig signal. De mindre ambitiösa lärarna får naturligtvis vänta tills det fastställs åtgärder när frågan bereds på departementet. Jag vill tro att lärarna är snabba att ta till sig denna deklaration och den här attityden.

Anf. 60 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Grannspråksförståelsen i de nordiska länderna är viktig. Våra svenska skolungdomar behöver bli mer öppna för att tillgodogöra sig danskan och norskan.

Det handlar då inte om att förstå allt, men om att känna till elementära uttryck som "Vär kun rolig". Jag antar att jag inte behöver översätta. Men om jag skulle säga "Fru Jensen ruller över gaden" blir det värre. Det betyder inte att hon rullar över gatan utan att hon har en mangelbutik på andra sidan gatan.

Med denna lilla språklektion vill jag tacka Tuve Skånberg för att han framställde denna viktiga interpellation. Jag vill också tacka ministern för den positiva inställning som han har i dessa frågor.

Anf. 61 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Jag vill lyfta in ytterligare två perspektiv i detta. Det ena handlar om elevinflytande i kvalitetsarbetet i skolan. Det andra är EU-perspektivet.

Det första hänger samman med mitt spår om att man kan stärka elevutbytet och med det stärka språkförståelsen. Jag är övertygad om att det skulle kunna vara ett utmärkt verktyg för att i ett nordiskt sammanhang kunna stärka elevinflytandet och därmed också jobba med kvalitetsfrågorna i skolan. Vi har ju redan hållit på med det i några år. Vi har tillsammans med de övriga nordiska länderna tittat på kvalitetsfrågorna. Vi har också haft med elevrepresentanter i det arbetet. Detta skulle kunna vara något av en vitamininjektion i den här debatten i Sverige. Det skulle vara mycket bra.

Det andra är ett mer långsiktigt arbete som hänger ihop med EU-perspektivet. Vi säger att de nordiska länderna måste hitta varandra för att kunna uppträda gemensamt och driva nordiska frågor i EU-sammanhang. Det skulle göra oss starkare också utifrån vårt nationella perspektiv. Då är det viktigt att vi inser att vi måste stärka inte minst ungdomssidan, så att ungdomarna blir mer delaktiga i att se det nordiska perspektivet och bli delaktiga i samhällsfrågor med ett nordiskt perspektiv. Därmed kan vi brygga över det motstånd som vi ibland kan känna i EU-sammanhang.

Jag tror att dessa båda perspektiv hänger ihop med Tuve Skånbergs interpellation i dag.

Anf. 62 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Vi är nog i grunden ganska överens, jag och ledamöterna, om vikten av språkutveckling och av utbyte.

Jag vill ändå ta tillfället i akt att vädra en oro som jag ibland känner när vi diskuterar språk och språkförståelse. Jag var nyligen i Malmö och redovisade regeringens politik för just språkutveckling – det gäller svenska språket med också möjligheten att få hjälp i kärnämnen på sitt modersmål medan man lär sig svenska. När man talar om flerspråkighet, som Tuve Skånberg gör, möter man ibland en negativ attityd som är lite svår att förstå. Man får höra frågor som: Ska man inte lära sig svenska språket, då? Jo, självfallet ska man göra det.

Självfallet ska den svenska skolan göra allt för att eleverna ska kunna både behärska och utveckla sitt svenska språk. Det är avgörande – det vet jag av egen erfarenhet – inte bara för framgång i skolan utan också för framgång över huvud taget i vårt samhälle, för det är vårt gemensamma språk.

Men människor har möjlighet att behärska fler än ett språk. Vi vet också att man tar hjälp av olika språk när man utvecklar nya språk.

Det gläder mig att vi kan vara överens, men jag känner oro för det största partiet i den borgerliga alliansen, som då och då framför den här typen av åsikter. I det fall jag nämnde var det Moderaterna i Malmö som menade att flerspråkighet absolut inte var vad man behövde, utan man skulle satsa bara på svenska språket.

Självfallet ska vi satsa på svenska språket. Det är viktigt. Men jag är övertygad om att människor har möjlighet att behärska minst två språk. Det är till gagn både för den enskilde och för vårt samhälle i stort.

Anf. 63 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill tacka både skolminister Ibrahim Baylan och mina meddebattörer Nils-Erik Söderqvist och Lars-Ivar Ericson för den här interpellationsdebatten och understryka den höga uppskattning av språkfärdigheter som har uttalats.

Vi vill ju inte att människor ska vara halvspråkiga och kunna ett eller två språk halvdant. Vi vill att de ska vara tvåspråkiga och helst flerspråkiga. Ska vårt lilla språkområde kunna hävda sig ute i världen behöver vi flera språk. Då gäller det att vi inte går över ån efter vatten utan börjar med de nordiska språken och redan tidigt får en färdighet genom skolresor till Köpenhamn, Oslo eller Helsingfors och på det sättet blir bekanta med de nordiska länderna. Sedan vidgas våra kontakter ut över världen, till andra språkgrupper och kulturer.

De nordiska språken är en värdefull tillgång, men det hindrar naturligtvis inte att andra språk och språkfamiljer i världen är oerhört värdefulla för oss att kunna. Det råder ingen konkurrens här: Språken konkurrerar inte utan berikar varandra. Jag vill gärna skriva under skolminister Baylans helt riktiga iakttagelser att även de som är födda i ett annat land och har med sig ett annat modersmål har med sig en stor rikedom av det personligen och tillför den svenska kulturen en rikedom genom att vi kan många olika språk.

Det innebär också att möjligheterna att knyta kontakter ökar, både affärskontakter och kontakter genom studier och forskning men också personliga kontakter över världen. Det är vad vi vill.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2004/05:504 om möjligheter till rättsprocess för mobbade

Anf. 64 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Christer Winbäck har frågat vilka åtgärder justitieministern avser att vidta för att underlätta för dem som mobbats i skolan att driva sin sak inför domstol, särskilt med avseende på de ekonomiska riskerna vid nederlag i målet. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som ansvarig skolminister som besvarar frågan.

Regeringen ser mycket allvarligt på förekomsten av diskriminering och andra former av kränkande behandling i skolan. Inga barn, ungdomar eller vuxna ska behöva utsättas för någon form av trakasserier eller andra former av kränkningar. Skolan ska genomsyras av en demokratisk grund-

syn om alla människors lika värde och vara en trygg och säker arbetsplats för elever och personal. Alltför många flickor och pojkar utsätts för kränkningar som mobbning och sexuella trakasserier i verksamheten. Detta kan självfallet aldrig accepteras.

Att skapa en likvärdig skola för alla där elevernas rättigheter respekteras fullt ut prioriteras högt av regeringen. Det är således mycket viktigt att den elev som blivit mobbad eller kränkt på annat sätt i skolan och som får sin sak prövad inför domstol inte ska behöva riskera sin och familjens ekonomi. Det behövs åtgärder som stärker elevernas rättsliga position gentemot huvudmännen.

Den 11 september 2003 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag till en lagstiftning som dels främjar lika rättigheter, dels förbjuder diskriminering och annan kränkande behandling på skolområdet. Utredningen (U 2003:10), som tog namnet Skolansvarsutredningen, överlämnade i april 2004 sitt förslag till lagstiftning i betänkandet *Skolans ansvar för kränkningar av elever* (SOU 2004:50).

Utredningens förslag omfattar både bestämmelser om aktivt målinriktat arbete och regler för att motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder samt annan kränkande behandling såsom mobbning. Vidare föreslår utredningen att om skolan diskriminerar, inte förebygger, förhindrar eller utreder kränkning, kan huvudmannen för verksamheten bli skadeståndsskyldig gentemot den drabbade eleven. Ansvarig blir då huvudmannen för verksamheten – kommunen, staten, landstinget eller enskild. Ansvaret omfattar, enligt utredningens lagförslag, överträdelser som begås av lärare och andra anställda.

Dessutom föreslår utredningen att delad bevisbörda bör gälla. Detta innebär att det blir huvudmannen för verksamheten som måste bevisa att man vidtagit alla rimliga åtgärder för att förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling. Lagförslaget innehåller vidare en möjlighet för en elev att inte behöva betala motpartens rättegångskostnader. Lagförslaget remitterades under perioden den 23 juni–11 oktober 2004.

Inom Regeringskansliet pågår nu arbetet, utifrån utredningens förslag och remissinstansernas synpunkter, med ett lagförslag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling på skolområdet. Den lagstiftning som regeringen avser att föreslå riksdagen i vår ingår i regeringens strävan att förebygga och komma till rätta med diskriminering och annan kränkande behandling inom utbildningsområdet. Förslaget är ett led i genomförandet av tre EG-direktiv – direktivet 2000/43/EG om etnisk diskriminering, arbetslivsdirektivet 2000/78/EG samt direktivet 2002/73/EG om likabehandling av kvinnor och män. Lagen avses kunna träda i kraft under 2006.

Regeringens utgångspunkt för en lagstiftning som förbjuder kränkningar i skolan är elevernas behov av skydd mot sådana handlingar på grund av deras utsatthet. Elever är starkt beroende av vuxensamhällets handlingar, skydd och kompetens för sitt välbefinnande och sin trygghet. En diskrimineringslag på skolområdet med delad bevisbörda bör göra skyddet mot diskriminering och annan kränkande behandling för eleverna mer effektivt. Jag menar att syftet med en ny lag mot diskriminering och annan kränkande behandling måste vara att minimera antalet trakas-

Anf. 65 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag ställde interpellationen till justitieministern eftersom det kanske mer handlade om rättsprocessen än om mobbning som sådan. Icke desto mindre är detta en otroligt viktig fråga.

Jag kan konstatera att elever kränks och utsätts för våld i allt högre grad. I Skolverkets senaste undersökning uppger var fjärde elev att han eller hon har blivit kränkt vid upprepade tillfällen. Enligt Barnombudsmannen har antalet elever som drabbas av mobbning ökat från 100 000 till 130 000.

Särskilt utsatta är flickor. Det är inte bara så att det är enskilda flickor som drabbas av sexuella trakasserier. Flickor drabbas också kollektivt av grovt våld och förnedrande språkbruk. Sådant ska naturligtvis inte accepteras.

Därför är det med glädje jag kan läsa i statsrådets svar att man tar allvarligt på dessa frågor. Utifrån det har man givit en utredning direktiv. Jag förmodar att man har fått svar på hur man ska komma till rätta med problemen.

Det gäller problemen med att skapa handlingsplaner så att detta förhindras. Det är självklart det viktigaste av allt. Men det gäller också det som statsrådet skriver i svaret. Man ska inte behöva riskera sin och sin familjs ekonomi. Det är själva kärnfrågan som jag ställde.

Det krävs att man erkänner att det behövs någon form åtgärder för att komma till rätta med det. Man ska som elev och familj kunna få sin sak prövad inför domstol. Men man ska inte behöva riskera att ekonomin havererar i det fall man skulle vara tvungen att betala någon form av rättegångskostnad för detta.

Det är angeläget att man när man tittar på detta konstaterar på vilket sätt saken kan på ett rimligt sätt dras inför domstol. Man måste kanske också någonstans definiera vilka kraven är och var ribban ligger för vad som ska kunna användas i rätten och hur man ska kunna döma i rättsinstansen.

Det står i svaret att delad bevisbörda bör gälla. Det är självklart angeläget att skolan ska ha möjlighet att visa att man har vidtagit alla möjliga åtgärder. Det är mycket bra. Vi ska dock konstatera att det är ett ojämnt förhållande. Det är lite grann David mot Goliat.

Skolan har mycket resurser och här lättare att kunna föra sin talan i en domstol än vad en familj har. Det är viktigt att man här inte får för mycket godtycke utan tydliga regler för hur det ska bedömas.

Jag vill fråga hur statsrådet avser att agera för att se till att just den här delen med kostnadsansvaret inryms, får en framträdande roll och tydliggörs i det nya lagförslaget.

Anf. 66 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Det är väldigt viktigt med beskrivning av verkligheten. Det kan vi nog vara överens om. När Christer Winbäck nu redogör för statistik över antalet elever som känner sig mobbade eller kränkta är det viktigt att framhålla att vi har en positiv utveckling på området.

*Svar på
interpellationer*

De tre stora internationella rapporter som kom i höstas – två internationella och en nationell utvärdering från Skolverket – hade både negativa och positiva inslag när det gäller utvecklingen i skolan. Ett av de positiva inslagen var att andelen elever som känner sig kränkta eller mobbade har minskat. Vi har en god utveckling på det området.

Ett annat positivt inslag var att både lärare och elever trivs allt bättre i den svenska skolan. Det är en god grund när det gäller också kunskapsinhämtningen. Dock är det naturligtvis inte acceptabelt för regeringen så länge vi över huvud taget har elever som känner sig kränkta eller mår illa i den svenska skolan.

Det är ett väldigt viktigt område. Elevernas trygghet och studiero är en grundförutsättning för lärandet i skolan. Det är också därför regeringen har detta som en av sina mest prioriterade frågor inom skolområdet.

Vi tycks vara helt överens om nödvändigheten av en lagstiftning på området. Det gäller också förtydligande av de ekonomiska riskerna. Detta kommer också att få sin lösning i den nya lagstiftningen.

Det som jag dock oroar mig för är vad som händer i framtiden. Vi vet vad den nuvarande riksdagsmajoritet med s, v och mp vill föra för politik på området. Men det är betydligt mer oklart vad en borgerlig allians skulle kunna tänka sig att föra för resonemang i de här frågorna.

Även om jag och Christer Winbäck här kan vara överens är det ett faktum att det största partiet i den borgerliga maktalliansen, Moderaterna, via sin skolpolitiska talesman Sten Tolgfors i riksdagen har motionerat mot en särslagstiftning på området.

Därför är det väldigt intressant att inte bara veta vad Folkpartiet tycker i den här frågan. Det handlar också om vad en eventuell borgerlig regering skulle föra för politik på området. Kan eleverna i Sverige känna sig trygga med en sådan konstellation när det största partiet motionerar mot en sådan lagstiftning, Christer Winbäck?

Anf. 67 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det svaret. Nu börjar det hetta till i talarstolen. Det kan vara intressant att diskutera hur den borgerliga alliansens skolpolitik kommer att se ut, men det var inte riktigt det som var avsikten med min fråga. Jag är fortfarande kvar vid detta med de ekonomiska delarna för den familj som har ett barn som på olika sätt känner sig kränkt i skolan och behöver upprättelse. Då kan domstolsförhandling vara ett sätt att få upprättelse.

Statsrådet hänvisar till statistik. Ibland är statistik svårt. Också jag har framfört mig statistik som Brå givit ut. Den visar att exempelvis vad gäller flickor har andelen mobbade ökat från 11,7 % till 12,5 %. Jag kan inte svara på hur den statistiken står sig mot den som statsrådet refererade till. Det viktiga är att konstatera att vi på olika sätt måste hjälpas åt för att förhindra mobbning när det förekommer. Om det här lagförslaget hjälper till att skapa tydlighet i skolorna, så att det fungerar, är vi alla glada och nöjda. Det handlar om tydlighet.

Det handlar också om att ge lärarna ökad kunskap och kompetens inom området så att de lär sig upptäcka och känna igen signaler. Det är också angeläget; det hoppas jag att statsrådet håller med om. Trots det röstade statsrådets kolleger, s-ledamöter, emot ett sådant förslag för ungefär en månad sedan. Men tack vare att vi fick konstellationen över

blockgränsen lyckades vi få in att lärarutbildningen ska sträva efter att ge en sådan inriktning, det vill säga att man lär sig känna igen signaler på mobbning och får kunskap och kompetens om detta.

Jag känner att jag kanske inte riktigt har fått svar från statsrådet om möjligheten att tydliggöra hur vi ska undvika att en havererad rättsprocess kommer att kosta en massa pengar och om att tydliggöra att de familjer som har barn som mobbas, och som behöver driva sin sak i domstol, på ett rimligt sätt kan göra det utan att behöva förlora i princip allt de äger och har.

Anf. 68 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Hederlighet och ärlighet är viktigt för ett politiskt parti, och då är det också viktigt att vi är ärliga mot varandra när vi pratar om vad vi röstar för och emot i riksdagens kammare. Det är riktigt att vi socialdemokrater ville invänta den stora utvärdering som Högskoleverket just då gjorde av den svenska lärarutbildningen. Nu är den gjord. Det kommer att vidtas åtgärder för att genom lärarutbildningen stärka också det här området.

Dock fick jag inte svar på min fråga. Jag tror att det är viktigt för väljarna att veta vilka de olika politiska alternativen är. Det är helt riktigt som Christer Winbäck säger att det i dag inte finns någon samlad borgerlig skolpolitik. Varje parti kör sin egen sakpolitik, och det är väl bra. Det är viktigt att man redogör för sina åsikter. Men det är också viktigt att redogöra för vad som är den samlade borgerliga skolpolitiken.

Folkpartiet säger nu att det är viktigt med lagstiftning på det här området. Jag håller helt och hållet med. Det är viktigt att vi får fram en sådan lagstiftning, en lagstiftning som naturligtvis också ska ta hänsyn till de ekonomiska förutsättningar som olika familjer har så att det inte blir det som avgör om man kan driva sin sak eller ej. Det kan vi vara överens om.

Men likväl frågar jag mig: Vad är den borgerliga maktalliansens alternativ? Det största partiet i den alliansen har i denna kammare motionerat mot en sådan lagstiftning. Då är min fråga återigen: Vad är den samlade borgerliga skolpolitiken? Det gäller även i fråga om kränkning. Vi är helt överens om att trygghet och studiero är oerhört viktigt i skolan. Vi kan nog också vara överens om att en lag i sig inte kommer att lösa alla problem. Det handlar naturligtvis även om det förebyggande arbetet, det värdegrundarbete som pågår i vår skola.

Vi hänvisar till olika undersökningar. Det är möjligt att undersökningar visar olika saker. Jag kan dock konstatera att det för regeringen inte är acceptabelt att ett enda barn i vår skola känner sig kränkt, och därför är detta en av våra mest prioriterade frågor. Barnens, elevernas, trygghet i skolan är oerhört viktig. Vi ska kontinuerligt jobba med det. Vi har det förebyggande arbetet, men vi måste också förtydliga skolans ansvar för barnens trygghet. Det är viktigt inte minst i grundskolan där varken familjen eller barnen har något alternativ. Vi har ju skolplikt i landet, och om föräldrarna lämnar ifrån sig sina barn till skolan ska de naturligtvis kunna känna att barnen är trygga, att de kan ta till sig undervisningen och att det sker i en miljö som präglas av studiero. Detta kan vi vara överens om.

Prot. 2004/05:110
22 april

*Svar på
interpellationer*

Men återigen: Vad är den borgliga alliansens gemensamma politik på det här området? Det tycker jag att väljarna förtjänar att få veta före valet.

Anf. 69 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Jag kan lugna statsrådet med att både statsrådet och väljarna kommer att få veta den borgerliga alliansens gemensamma syn på skolpolitik och även på annan typ av politik. Som statsrådet känner till arbetar vi i dag i olika arbetsgrupper för att hitta de gemensamma delarna i vår politik. Det är inte så att vi kommer överens om alla detaljer, och ska heller inte vara så. Om det blir så har vi ingen anledning att vara flera partier.

För Folkpartiets del håller vi helt med om att all slags kränkning i skolan, och även på arbetsplatser för vuxna och andra, är oacceptabelt. Jag är glad över att statsrådet med tydlighet markerar att det inte får förekomma i skolan och att handlingsplan och annat som kanske följer av lagförslaget kommer att minska antalet kränkta och mobbade i skolan. Det är jag jätteglad för, och jag hoppas att så verkligen blir fallet. Jag är också glad över att statsrådet nu tydliggjorde de ekonomiska villkoren i samband med domstolsprövning och hoppas att även det ska återfinnas i lagförslaget och sedan bli verklighet.

I övrigt talade statsrådet om hederlighet och ärlighet i talarstolen. Jag hoppas att vi alla för en både hederlig och ärlig diskussion kring dessa frågor. Utifrån våra olika bakgrunder kan vi sedan ha lite olika tolkningar av hur saker sker.

Statistik finns det mycket att säga om; det vet vi. Jag hoppas verkligen att all statistik framdeles kommer att visa att mobbningen och kränkningarna minskar. Och framför allt ska vi återkomma med fler gemensamma synpunkter på hur vi ser på detta med mobbning och kränkning.

Jag tackar statsrådet för en bra diskussion så här långt och för de svar jag fått.

Anf. 70 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Även jag vill tacka för en god diskussion och också för initiativet att väcka frågan om tryggheten och studieron i skolan. Den är viktig, inte minst för att vi haft ett antal mycket uppmärksammade fall där barn, både tjejer och killar, blivit kränkta i skolan. Därför är det oerhört viktigt både för mig och för regeringen i dess helhet att arbeta vidare.

Vi har vidtagit ett flertal åtgärder, och kommer att vidta ännu fler, för att se till att tryggheten garanteras i skolan och studieron säkerställs i klassrummet. Det är en grundförutsättning också för lärandet. Särskilt gäller det för de elever som har det tuffast, som kanske inte kan få hjälp hemma, som kanske har föräldrar som gärna vill men inte har förmågan att hjälpa till med läxor och annat. Därför är det oerhört viktigt att vi har en skola som präglas av trygghet, studiero och lärande.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Bordläggning

Prot. 2004/05:110
22 april

Anmälades och bordlades

Skrivelse

2004/05:104 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning
2000–2004

Näringsutskottets betänkande

2004/05:NU12 Vattenfall AB

Socialutskottets betänkanden

2004/05:SoU13 Ökad patientsäkerhet på läkemedelsområdet

2004/05:SoU11 Folkhälsopolitik

Konstitutionsutskottets betänkande

2004/05:KU25 Kommittéberättelse 2005

Utrikesutskottets betänkande

2004/05:UU8 Verksamheten i Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna under 2003/04

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande

2004/05:MJU13 Husdjursgenetiska resurser

Skatteutskottets betänkanden

2004/05:SkU26 Överenskommelse mellan de nordiska länderna om folkbokföring

2004/05:SkU27 Överlåtelse av näringsbetingade andelar till underpris

2004/05:SkU29 Skatteavtal mellan Sverige och Polen

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 22 april

2004/05:1477 av *Cecilia Widegren* (m) till finansminister Pär Nuder
Electroluxjobb i Mariestad

2004/05:1478 av *Stefan Wikén* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Översyn av lagen om ekonomiska föreningar

2004/05:1479 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Fibromyalgiker och arbetslivet

2004/05:1480 av *Cecilia Widegren* (m) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Utomlandsjobb för tidigare Mariestadsjobb på Electrolux

2004/05:1481 av *Birgitta Ahlqvist* (s) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Digital tv

2004/05:1482 av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Dispens för utländska långträdare

2004/05:1483 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Rättvisa villkor för Örebro flygplats

2004/05:1484 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till statsrådet Lena Sommestad
Slutförvar av plutonium

2004/05:1485 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till statsrådet Lena Sommestad
Kolsänkor i skog

2004/05:1486 av *Owe Hellberg* (v) till samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin
Forskningsmedel för bygg- och bostadsforskning

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 26 april.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 21 april

2004/05:1421 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds
EU:s vapenembargo mot Kina

2004/05:1422 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Operation Active Endeavour

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 26 april.

16 § Kammaren åtskildes kl. 12.19.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 9 § anf.
41 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
4 § Svar på interpellation 2004/05:476 om det sverigefinska biblioteket	2
Anf. 1 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	2
Anf. 2 ELINA LINNA (v).....	3
Anf. 3 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	4
Anf. 4 ELINA LINNA (v).....	4
Anf. 5 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	5
Anf. 6 ELINA LINNA (v).....	6
Anf. 7 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	6
5 § Svar på interpellation 2004/05:398 om IUC och UPA-uppdraget.....	6
Anf. 8 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	6
Anf. 9 MARIA LARSSON (kd).....	7
Anf. 10 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	8
Anf. 11 MARIA LARSSON (kd).....	9
Anf. 12 INGEGERD SAARINEN (mp).....	10
Anf. 13 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	11
Anf. 14 MARIA LARSSON (kd).....	11
Anf. 15 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	12
6 § Svar på interpellation 2004/05:446 om Telia Soneras investeringar i Ryssland	13
Anf. 16 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	13
Anf. 17 MARIA LARSSON (kd).....	14
Anf. 18 INGEGERD SAARINEN (mp).....	15
Anf. 19 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	15
Anf. 20 MARIA LARSSON (kd).....	16
Anf. 21 INGEGERD SAARINEN (mp).....	17
Anf. 22 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	17
Anf. 23 MARIA LARSSON (kd).....	18
Anf. 24 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	19
7 § Svar på interpellation 2004/05:479 om konkurrenslagen.....	19
Anf. 25 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	19
Anf. 26 ANNE LUDVIGSSON (s).....	20
Anf. 27 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	21
Anf. 28 ANNE LUDVIGSSON (s).....	22
Anf. 29 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	22
Anf. 30 ANNE LUDVIGSSON (s).....	23

8 § Svar på interpellation 2004/05:492 om konkurrensen inom veterinärväsendet	23
Anf. 31 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	23
Anf. 32 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	24
Anf. 33 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	25
Anf. 34 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	26
Anf. 35 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	26
Anf. 36 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	27
Anf. 37 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	27
9 § Svar på interpellation 2004/05:493 om EU:s sockerreform	28
Anf. 38 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	28
Anf. 39 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	29
Anf. 40 LARS-IVAR ERICSON (c)	30
Anf. 41 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	31
Anf. 42 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	32
Anf. 43 LARS-IVAR ERICSON (c)	33
Anf. 44 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	33
Anf. 45 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	34
Anf. 46 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN	
NYKVIST (s)	34
10 § Svar på interpellation 2004/05:510 om palestinska identitetshandlingar	35
Anf. 47 Statsrådet JENS ORBACK (s)	35
Anf. 48 YVONNE RUWAIDA (mp)	36
Anf. 49 Statsrådet JENS ORBACK (s)	37
Anf. 50 YVONNE RUWAIDA (mp)	37
Anf. 51 Statsrådet JENS ORBACK (s)	38
Anf. 52 YVONNE RUWAIDA (mp)	38
Anf. 53 Statsrådet JENS ORBACK (s)	38
11 § Svar på interpellation 2004/05:502 om den nordiska språkförståelsen	39
Anf. 54 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	39
Anf. 55 TUVE SKÅNBERG (kd)	40
Anf. 56 LARS-IVAR ERICSON (c)	41
Anf. 57 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	41
Anf. 58 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	42
Anf. 59 TUVE SKÅNBERG (kd)	43
Anf. 60 LARS-IVAR ERICSON (c)	43
Anf. 61 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	44
Anf. 62 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	44
Anf. 63 TUVE SKÅNBERG (kd)	45

12 § Svar på interpellation 2004/05:504 om möjligheter till rättsprocess för mobbade	45
Anf. 64 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	45
Anf. 65 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	47
Anf. 66 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	47
Anf. 67 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	48
Anf. 68 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	49
Anf. 69 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	50
Anf. 70 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	50
13 § Bordläggning.....	51
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	51
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	52
16 § Kammaren åtskildes kl. 12.19.....	52

Prot. 2004/05:110
22 april
